

บทที่ 5

การศึกษาพยาบาลในประเทศไทย ยุคฟื้นฟู

(พ.ศ.2489 - 2504)

ในระหว่างเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 จนกระทั่งสงครามไคยุดองนั้น พัฒนาการของการศึกษาพยาบาลในประเทศไทย ต้องหยุดชะงักไป เนื่องจากผลกระทบของสงคราม ที่ทำให้ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ และขาดการติดต่อกับต่างประเทศ เมื่อบ้านเมืองอยู่ในความสงบ กลับคืนสู่สภาพปกติ การศึกษาพยาบาลจึงได้รับการฟื้นฟูพัฒนาอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้น ในปี พ.ศ.2489 จึงเริ่มมีการจัดตั้งโรงเรียนพยาบาลขึ้นอีก และในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ.2489 - พ.ศ.2501 นั้น ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนพยาบาลเพิ่มขึ้น ถึง 9 แห่ง ด้วย ในจำนวนโรงเรียนพยาบาลที่เพิ่มขึ้น 9 แห่ง นี้ เป็นโรงเรียนพยาบาลระดับพื้นฐาน 7 แห่ง และเป็นโรงเรียนพยาบาลในระดับสูง เรียนเพิ่มเติมหลังจากจบการพยาบาลพื้นฐานแล้ว เพื่อให้เกิดความชำนาญเฉพาะสาขา อีก 2 แห่ง นอกจากนี้ ยังมีการยกระดับการศึกษาพยาบาลให้สูงขึ้น ถึงชั้นปริญญา เพื่อให้ทัดเทียมกับการศึกษาของวิชาชีพอื่นด้วย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของการศึกษาพยาบาลในประเทศไทย

ในระหว่างปี พ.ศ.2489 - 2501 นี้ จัดว่าเป็นช่วงเวลาที่การศึกษาพยาบาลได้รับการพัฒนา และฟื้นฟูอย่างมาก เมื่อเปรียบเทียบกับยุคอื่น ๆ ที่ผ่านมา เพราะนอกจากจะมีการจัดตั้งโรงเรียนพยาบาลเพิ่มขึ้นแล้ว ยังมีการยกระดับการศึกษาพยาบาลให้สูงขึ้นด้วยนั้น เกิดจากปัจจัยที่สำคัญดังต่อไปนี้ คือ

1. การขาดแคลนพยาบาล

การขาดแคลนพยาบาลที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ เกิดจากโรงเรียนพยาบาลมีน้อย ตั้งแต่เริ่มตั้งโรงเรียนพยาบาลครั้งแรก พ.ศ.2439 จนถึง พ.ศ.2488 เป็นเวลาถึง 49 ปี ประเทศไทยยังคงมีโรงเรียนพยาบาลเพียง 3 แห่ง เท่านั้น โรงเรียนพยาบาลเหล่านี้ผลิตพยาบาลได้รวมกันแล้ว ประมาณ 100 คนเศษ ซึ่งไม่เพียงพอแก่ความต้องการ ของทั้งทางราชการ

และเอกชน¹ ยิ่งในช่วงที่เกิดสงคราม การศึกษาพยาบาลหยุดชะงัก จากสถิติพยาบาลที่สำเร็จของโรงเรียนพยาบาลฯ ศิริราช พบว่า ในปี พ.ศ.2489 ไม่มีผู้สำเร็จการศึกษาเลย²

นอกจากนี้ พยาบาลที่ทำงานประจำอยู่ ก็ลาออกไปประกอบอาชีพส่วนตัวกันมาก เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เงินเดือนของทางราชการไม่พอจ่าย บางโรงพยาบาลเหลือนางพยาบาลเพียงหนึ่ง หรือสองคนเท่านั้น³ ทั้งนี้ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลวชิระ ได้กล่าวรายงานนายกเทศมนตรีนครกรุงเทพฯ ในวันเปิดโรงเรียนพยาบาลฯ วชิระพยาบาล ความตอนหนึ่งว่า "ปัจจุบันนี้ พยาบาลมีปริมาณน้อยกว่าเทศบาลต้องการ จะหาตัวบรรจุเข้าทำงานยาก"⁴ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า โรงพยาบาลในสังกัดเทศบาลมีพยาบาลน้อย และไม่มีพยาบาลมาสมัครเข้าทำงานด้วย

การขาดแคลนพยาบาลดังกล่าว มิได้มีเฉพาะโรงพยาบาลในสังกัดของเทศบาลเท่านั้น โรงพยาบาลอื่น ๆ ก็ขาดแคลน และมีความต้องการพยาบาลมาก ดังเช่น โรงพยาบาลภูมิพล ก็มีปัญหาการขาดแคลนพยาบาลเช่นเดียวกัน ดังความตอนหนึ่งว่า

...ครั้นสงครามเอเชียบูรพาสิ้นสุดลง ทางราชการได้มีการปรับปรุงอัตราของกองทัพอากาศใหม่ ขยายกองเสนาธิการทหารอากาศ ขึ้นเป็นกรมแพทย์ทหารอากาศ มีโรงพยาบาลภูมิพล-อุดุลยเกษ และแผนกพยาบาล ขึ้นเป็นสัปดาห์ เพิ่มอัตรานางพยาบาลขึ้นอีก แต่มีนางพยาบาลมารับราชการไปมาก⁵ ...

¹ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, "ประวัติโรงเรียน", อนุสรณ์พยาบาล 2492 (พระนคร : โรงพิมพ์การพิมพ์พาณิชย์, 2492), ไม่ระบุหน้า.

² "สถิติจำนวนนักศึกษาสำเร็จหลักสูตร", ศิริราชพยาบาลอนุสรณ์ 72 ปี, หน้า 68 - 69.

³ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, "ประวัติโรงเรียน", อนุสรณ์พยาบาล 2492, ไม่ระบุหน้า.

⁴ "ประวัติย่อของโรงเรียนพยาบาลดุสิตและอนามัย วชิรพยาบาล", อนุสรณ์วชิรพยาบาล หน้าที่ 1 พ.ศ.2501, ม.ป.ท. ม.ป.ป., หน้า 261 - 264.

⁵ "ประวัติโรงเรียนพยาบาล ท.อ.", พยาบาลทหารอากาศ ทุน 8 พ.ศ.2509, ม.ป.ท. ม.ป.ป., ไม่ได้ระบุหน้า.

จากข้อความที่ยกมานี้ จะเห็นได้ว่า ทางกองทัพอากาศก็มีการขาดแคลนพยาบาลเช่นเดียวกัน ถึงแม้ว่า จะได้มีการแยกแผนกพยาบาล ขึ้นเป็นสัดส่วนแล้วก็ตาม มีพยาบาลไปสมัครทำงานที่โรงพยาบาลภูมิพลน้อย

ที่สำคัญก็คือ ในช่วงเวลานี้ "กรมการแพทย์ได้ริบงบประมาณให้จัดการก่อสร้างโรงพยาบาลขึ้นอีกมากแห่ง ทั้งยังได้ขยายที่โรงพยาบาล ซึ่งมีอยู่เต็ม ให้รับผู้ป่วยได้มากยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อนอีกด้วย จะหาทางพยาบาลบรรจุเข้าทำงานก็หาไม่ได้" ¹ นอกจากนี้ "กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ยังมีนโยบายที่จะสร้างโรงพยาบาลประจำจังหวัดขึ้น ให้มีทุกจังหวัด และจะขยายเตียงรับผู้ป่วยไข้ ของโรงพยาบาลประจำจังหวัดที่มีอยู่แล้ว ให้รับผู้ป่วยได้มากขึ้น เป็นส่วนสัมพันธ์กับจำนวนพลเมืองของจังหวัดนั้น ๆ" ² ดังนั้น จะเห็นได้ว่า กรมการแพทย์ซึ่งมีปัญหาการขาดแคลนพยาบาลอยู่แล้ว เมื่อต้องสร้างโรงพยาบาลเพิ่มขึ้นทุกจังหวัด จะทำให้ยิ่งต้องใช้พยาบาลจำนวนมากขึ้นอีก การขาดแคลนพยาบาลจึงมีปริมาณสูง

จากข้อมูลดังกล่าว จึงเป็นแรงผลักดันให้ต้องสร้างโรงเรียนพยาบาลเพิ่มขึ้น เพื่อเพิ่มจำนวนพยาบาล ให้เพียงพอแก่บริการด้านสุขภาพอนามัย ที่กำลังจะขยายให้กว้างเพียงพอแก่จำนวนประชากรของประเทศ

2. อิทธิพลของแนวคิดจากต่างประเทศ

หลังจากที่สงครามโลกครั้งที่สองยุติลง ประเทศไทยได้มีการติดต่อกับต่างประเทศอื่น และได้รับความช่วยเหลือ จากองค์การระหว่างประเทศหลายองค์การ ในการส่งครูพยาบาลมาช่วยเหลือในการสอน และแนะนำวิธีการใหม่ ๆ ให้แก่ ครู หัวหน้าตึก และพยาบาลประจำตึก นอกจากจะส่งครูพยาบาลมาช่วยแล้ว ยังส่งสื่อการสอน และอุปกรณ์ต่าง ๆ มาด้วย องค์การต่าง ๆ นั้น ก็ได้แก่ A.I.D., M.S.A., W.H.O., USOM, UNICEF, Colombo plan และ China Medical Bread of New York. ^{1,2}

¹ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, "ประวัติโรงเรียน", อนุสรณ์พยาบาล 2492, ไม้ระยุดหน้า.

² เรื่องเดียวกัน.

³ วิเชียร ทวีลาภ, "ประวัติและวิวัฒนาการของโรงเรียนพยาบาลฯ ของสมเด็จพระศรี-พัชรินทราบรมราชินี, ศิริราชพยาบาลอนุสรณ์ 72 ปี, หน้า 63.

⁴ ละม่อม ศรีจันทร์พินธุ์, "การพยาบาลในประเทศไทย", ฉลองครบรอบ 50 ปี สหาคมนพยาบาลฯ (กรุงเทพฯ : ไทยพิทยฯ, 2520) หน้า 37.

นอกจากนี้ องค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ยังให้ทุนการศึกษาแก่พยาบาลไทย ดังเช่น เมื่อครั้งเตรียมการก่อตั้งคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีการเตรียมครู อาจารย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 โดยการเปิดรับสมัครพยาบาลทั่วไป เพื่อสอบคัดเลือกไปศึกษาเพิ่มเติม ณ สหรัฐอเมริกา ทุน USOM ซึ่งในการนี้ได้ส่งพยาบาลไปศึกษาต่อยังสหรัฐอเมริกา ถึง 17 คน โดยทยอยส่งไปภายในเวลา 3 ปี และเมื่อครั้งที่โรงเรียนพยาบาลศิริราช เปิดหลักสูตรระดับปริญญา (2499) องค์การ USOM ได้ส่ง Miss Lydia Reich พยาบาลอเมริกัน มาเป็นที่ปรึกษาหลักสูตรอยู่ 2 ปี และองค์การ M.S.A. ได้ส่งครูพยาบาลมาช่วย และเป็นที่ปรึกษากันต่าง ๆ ที่โรงเรียนพยาบาลศิริราช ตั้งแต่ พ.ศ. 2494 ถึง พ.ศ. 2498 รวม 4 คน² เป็นต้น

3. ความต้องการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ

ในสมัยก่อนไม่ค่อยมีนิยมเรียนพยาบาล เนื่องจากมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาชีพ ดังจะชวยกพระนิพนธ์ เรื่อง ความซาบซึ้งในน้ำพระทัยของสมเด็จพระเจ้า ทอวงการแพทย์ ของสมเด็จพระยาชัยนาทนเรนทร ความตอนหนึ่งว่า

...นางผดุงครรภ์สมัยนั้นยังไม่เด่น คนโดยมากเห็นเป็นหมอค่าแยก และรักจะดูถูก ส่วนนางพยาบาลแท้ ๆ จะเรียกว่ายังไม่มิดีได้ อาชีพนี้ยังไม่ออกหน้าออกตา สิ่งสำคัญที่จะต้องทำก็คือ ...ต้องประกาศแนะนำให้ใ้ นางผดุงครรภ์ และนางพยาบาล เฉพาะอย่างยิ่ง ในครอบครัวชั้นสูง ๆ จะได้เป็นการเริดหน้าชูตา ต้องรื้อแรงในเรื่องนางพยาบาลว่า เป็นผู้ช่วยแพทย์ แขนงหน้าที่กัน ทำงานสอดคล้องกัน...ถ้าไร้แพทย์และนางพยาบาลเป็นซุ้กัน การบ้านักโรคก็จะได้ผลดีก็ว่ามาก เมื่อไ้ร้แรงแนะนำเช่นนี้แล้ว ก็มีผู้เรียนนางพยาบาลไปใ้มากขึ้น และได้เห็นผลดีจริง ความนิยมนางพยาบาลก็เพิ่มขึ้นทุกที...คนก็นิยมและเต็มใจส่งลูกหลานมาเรียนการพยาบาลมากขึ้น...ข้าพเจ้าไ้เกลี้ยกล่อมคนชั้นสูง มีหมอมเจ้า หมอมราชวงศ์...และลูกคนชั้นสูงหลายคนมาเรียนเป็นนางพยาบาล เป็นการยกระดับนักเรียนพยาบาลใ้สูงขึ้น

¹ ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, รายงาน 12 ปี แห่งการเริ่มต้นดำเนินงาน (เชียงใหม่ . พระสิงห์ทวารนิพนธ์, ม.ป.ป.), หน้า 1.

² วิเชียร ทวีลาภ, เรื่องเกิมี, หน้า 63 - 64.

³ สมเด็จพระเจ้าชัยนาทนเรนทร, "ความซาบซึ้งในน้ำพระทัยของสมเด็จพระเจ้า ทอวงการแพทย์", เฉลิมพระเกียรติ พลเอก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร, หน้า 75.

จากพระคำรัสของสมเด็จพระเจ้า กรมพระยาชัยนาทนเรนทร แสดงให้เห็นว่า วิชาชีพพยาบาลนั้น ไม่ได้รับความนิยมในสายตาของประชาชนมากนัก ถูกและไม่ต้องการให้บุตรหลานเรียนพยาบาล ต้องเกลี้ยกล่อมให้คนชั้นสูงเรียนเป็นตัวอย่างก่อน จึงจะมีผู้ทำตาม ซึ่งก็นับว่าไฉฉลก็ มีคนสนใจเข้าเรียนมากขึ้น แต่ถึงกระนั้นวิชาชีพพยาบาลก็ยังมีระดับการศึกษาที่ไม่เทียบกับวิชาอื่น ๆ

ทางที่จะทำให้อาชีพพยาบาลได้รับการยอมรับเสนองานกับวิชาอื่น ๆ นั้น วิธีหนึ่งคือ การยกระดับการศึกษาขึ้นให้เท่าเทียมกัน ดังนั้น ทางโรงเรียนพยาบาลฯ ศิริราช จึงได้พยายามที่จะยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้สูงขึ้น โดยการเปิดหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) ขึ้น และในการจัดหลักสูตรระดับปริญญาครั้งนี้ พบว่ามีหลักการสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. โดยที่วิชาพยาบาลเป็นวิชาที่ที่เหมาะสมสำหรับสตรี เพื่อประโยชน์ของผู้ป่วยไข้ ทุพพลภาพ และเด็กทั้งภายในและภายนอกในครอบครัวของตนเอง การศึกษาวิชาพยาบาลในประเทศไทย ยังมีมาตรฐานค่อนข้างต่ำ สมควรปรับปรุงให้สูงขึ้นเท่าเทียมกับต่างประเทศ ทั้งนี้ นอกจากจะเป็นประโยชน์ของประเทศชาติแล้ว ยังทำให้การติดต่อกับต่างประเทศ โดยเฉพาะในด้านการศึกษาวิชา เพิ่มเติมสะดวกยิ่งขึ้น
2. โดยที่การแพทย์และการสาธารณสุขสมัยปัจจุบัน ได้ขยายวงงานกว้างขวางยิ่งขึ้น พร้อมทั้งมีการค้นคว้าเพิ่มเติมความรู้ขึ้นอีกมากมายหลายแขนง วิชาพยาบาลซึ่งเป็นวิชาที่ต้องประสานงานกันอย่างใกล้ชิด ก็ควรต้องขยับวิทยฐานะให้สูงขึ้นด้วยเช่นกัน
3. โดยที่การศึกษาค้นมหาวิทยาลัย จะเป็นรากฐานก่อให้เกิดความมั่นคง แก่วิชาพยาบาลยิ่งขึ้น และความมั่นคงอันนี้ หมายถึง ความปลอดภัยของประชาชน และกิจการทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาล
4. โดยที่พยาบาลที่ได้รับการศึกษาค้นปริญญา จะเป็นผู้เหมาะสมแก่หน้าที่รับผิดชอบต่าง ๆ สามารถวางแผนการและดำเนินงาน ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขกิจการงานก้าวหน้ายิ่งขึ้น (ชั้นอาจารย์ระดับหัวหน้า)

¹ พึงทศกยพิทยาภท, "การก้าวหน้าขั้นต่อไปของพยาบาล", อนุสรณ์ 60 ปี โรงเรียนพยาบาลฯ ของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินี, ไม่ระบุหน้า.

5. โดยที่โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี เป็นโรงเรียนวิชาชีพที่โรงเรียนหนึ่งของมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์สมควรได้รับการปรับปรุงให้มีระดับการศึกษาสูง เพื่อความก้าวหน้าในด้านการศึกษาของมหาวิทยาลัย

การศึกษาคตามหลักสูตรเก่ายังคงดำเนินไปตามเดิม แต่มีนโยบายที่จะเพิ่มพูนความรู้ให้ถึงขั้นเตรียมอุดมศึกษา

หลักการที่ยกมานี้ แสดงให้เห็นว่า ก่อนที่จะจัดตั้งหลักสูตรพยาบาลระดับปริญญาตรีนั้น ลักษณะของการศึกษาวิชาพยาบาลในขณะนั้น ยังมีมาตรฐานค่อนข้างต่ำ ระดับการศึกษาไม่ทัดเทียมกับต่างประเทศ ไม่ทันกับการขยายตัวทางการแพทย์ รวมทั้งยังขาดแคลนพยาบาลระดับอาจารย์ และหัวหน้าอยู่มาก ปัญหาเหล่านี้เองที่ผลักดันให้การศึกษพยาบาลในประเทศไทย ต้องมีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่งเพื่อการแก้ไขภาวะดังกล่าว และให้ได้พยาบาลซึ่งมีมาตรฐานการศึกษาคทัดเทียมกับวิชาชีพอื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งจะช่วยให้บริการพยาบาลมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นด้วย

การจัดตั้งสถานศึกษาพยาบาล

ในระหว่างปี พ.ศ. 2489 - 2504 ซึ่งเป็นยุคฟื้นฟูทางการศึกษาพยาบาล หลังจากที่มีการศึกษาพยาบาลได้หยุดชะงักไป จากผลกระทบของสงครามโลกครั้งที่ 2 และอุทกภัยครั้งใหญ่ของประเทศ ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำ ประเทศไทยขาดการติดต่อกับต่างประเทศไประยะเวลาหนึ่ง ประกอบกับการขาดแคลนพยาบาล ปริมาณพยาบาลที่มีอยู่ไม่เพียงพอกับจำนวนโรงพยาบาลที่จำเป็นต้องสร้างขึ้นดังกล่าวนี้ ทำให้ต้องมีการจัดตั้งสถานศึกษาพยาบาล เพิ่มขึ้นอีก 7 แห่งด้วยกัน คือ

1. โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดีและอนามัย กรมการแพทย์ (โรงพยาบาลหญิง) เปิดปี พ.ศ. 2489

2. โรงเรียนพยาบาล โรงพยาบาลมิชชัน เปิดปี พ.ศ. 2490

3. โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดีและอนามัย โรงพยาบาลพุทธชินราช เปิดปี พ.ศ.

2492

4. โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดีและอนามัยวชิรพยาบาล เปิดปี พ.ศ. 2497

5. โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดีและอนามัย โรงพยาบาลนครราชสีมา เปิดปี พ.ศ.

2498

6. โรงเรียนเจ้าอากาศพยาบาลหญิง (โรงเรียนพยาบาลฯ ทหารอากาศ) เปิดปี พ.ศ.2501

7. โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลนคร-
เชียงใหม่ เปิด พ.ศ.2504 (คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)

นอกจากโรงเรียนพยาบาลทั้ง 7 แห่งนี้แล้ว ยังมีการเปิดสอนในระดับสูงขึ้น คือ
เรียนเพิ่มเติมหลังจบการศึกษาพยาบาลระดับพื้นฐานแล้ว อีก 2 แห่ง คือ

1. โรงเรียนพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ เปิดปี พ.ศ.2496

2. โรงเรียนครุพยาบาลและผดุงครรภ์ กองการพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข
เปิด พ.ศ.2498

ดังนั้น ช่วงเวลาในยุคนั้นนี้ จึงเป็นพัฒนาการของโรงเรียนพยาบาล ในระดับพื้นฐาน
7 แห่ง และโรงเรียนพยาบาลระดับสูง ต่อจากจบการพยาบาลพื้นฐานแล้ว 2 แห่ง ดังกล่าวข้างต้น

ในยุคนั้นทางการศึกษาของพยาบาล ในระหว่างปี พ.ศ.2489 - 2504 นี้ ได้มี
การจัดตั้งสถานศึกษาพยาบาล ทั้งระดับพื้นฐานและระดับสูงขึ้น รวม 9 แห่ง ด้วยกัน ซึ่งในการจัด
ตั้งสถานศึกษาพยาบาลเหล่านี้ สามารถแยกแยะเหตุผลเหตุของการจัดตั้งได้ 5 ประเภท ด้วยกัน คือ

1. สถานศึกษาพยาบาลที่ก่อตั้งขึ้น เพื่อเพิ่มจำนวนพยาบาลให้เพียงพอแก่จำนวน

โรงพยาบาลที่เพิ่มขึ้น

โรงเรียนพยาบาลฯ ที่ตั้งขึ้นด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ได้แก่ โรงเรียนพยาบาลฯ
ในสังกัดกรมการแพทย์ ทั้ง 3 แห่ง คือ โรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาลหญิง โรงเรียนพยาบาลฯ
โรงพยาบาลพุทธชินราช และโรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาลนครราชสีมา

โรงเรียนพยาบาลฯ ในสังกัดกรมการแพทย์ ทั้ง 3 แห่ง ที่ตั้งขึ้นในยุคนั้น ตั้งขึ้น
ด้วยเหตุผลเดียวกัน ดังที่กรมการแพทย์ได้ชี้แจงไว้ในเรื่อง "ประวัติโรงเรียน" ความตอนหนึ่งว่า

...ผลของสงครามได้ทำให้เหตุการณ์ต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไป มาตรฐานการครองชีพได้เพิ่มขึ้นตามลำดับ บรรดาโรงพยาบาลซึ่งบรรจุกามี โรงพยาบาลต่าง ๆ ได้ลาออกไปประกอบอาชีพส่วนตัวเป็นจำนวนมาก เพราะรายได้ของทางราชการไม่พอกับรายจ่าย บางโรงพยาบาลเหลือนางพยาบาลประจำทำงานอยู่เพียงคนเดียว หรือสองคนเท่านั้น เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ได้กระทบกระเทือนต่อกิจการของโรงพยาบาลทุกแห่ง... ในระยะหลังสงครามนี้ กรมการแพทย์ได้รับงบประมาณให้จัดการก่อสร้างโรงพยาบาลขึ้นอีกมากแห่ง และทั้งยังได้ขยายที่โรงพยาบาล

ซึ่งมีอยู่เดิม ให้รับผู้ป่วยไข้ได้มากยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อนอีกด้วย จะหาทางพยาบาลบรรจุเข้าทำงาน ก็หาไม่ได้ ยิ่งกว่านั้น ที่มีอยู่เดิมก็ยิ่งจะลาออกไปเสียอีก... ประกอบกับในระยะเมื่อเลิก สงครามใหม่ ๆ ภาวะความเป็นอยู่ของหัวเมืองฝืดเคือง และสำคัญยิ่งกว่าในพระนคร เป็น เหตุให้หาตัวนางพยาบาลผู้สมัครจะไปหัวเมืองได้ยากยิ่งขึ้น...

...กรมการแพทย์มีนโยบายที่จะสร้างโรงพยาบาลประจำจังหวัดขึ้นให้ทุกจังหวัด และจะ ขยายเตียงรับผู้ป่วยไข้ของโรงพยาบาลประจำจังหวัดที่มีอยู่แล้ว ให้รับผู้ป่วยไข้ได้มากขึ้น เป็น ส่วนสัมพันธ์กับจำนวนพลเมืองของจังหวัดนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้ถ้าหากจะยังคงให้มีโรงเรียนพยาบาลา เกิดขึ้นเพียงแห่งเดียว คือ ที่จังหวัดพระนครแล้ว กรมการแพทย์ก็จะต้องประสบกับการขาดแคลนนางพยาบาลประจำโรงพยาบาลต่าง ๆ อีกในวันหน้า เช่นที่ได้ประสบมาแล้ว... โดย เฉพาะในเรื่องโรงเรียนพยาบาลนี้ กรมการแพทย์ได้วางแผนนโยบายไว้ว่า จะได้จัดตั้งขึ้น ตามมีโรงพยาบาลภาคอีก 3 แห่ง คือ ที่ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ เพื่อให้สอดคล้อง กันนโยบายการขยายโรงพยาบาลดังกล่าวข้างต้น...¹

จากเหตุผลดังกล่าว จะเห็นว่าโรงพยาบาลที่อยู่ในสังกัดของกรมการแพทย์ กระทรวง สาธารณสุข ประสบปัญหาการขาดแคลนพยาบาล และมีจำนวนพยาบาลไม่เพียงพอแก่ความจำเป็นที่ จะต้องขยายบริการพยาบาล ของโรงพยาบาลที่อยู่เดิม ให้มีประสิทธิภาพ และการที่กรมการแพทย์ มีนโยบายที่จะสร้างโรงพยาบาลประจำจังหวัดทุกจังหวัดนั้น ย่อมต้องการพยาบาลจำนวนมาก เพื่อ บรรจุเข้าทำงานในโรงสร้างใหม่ดังกล่าว ประกอบกับในขณะนั้นมีโรงเรียนพยาบาลอยู่เพียง 3 แห่งเท่านั้น คือ โรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาลศิริราช โรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาล จุฬาลงกรณ์ และโรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาลแมคคอร์มิค และโรงเรียนพยาบาลทั้ง 3 แห่งนี้ ก็ไม่สามารถจะเพิ่มจำนวนการผลิตพยาบาลในแต่ละปีให้สูงขึ้นได้ นอกจากนี้กรมการแพทย์ยังได้ ระบุว่า "ผู้พยาบาลหรือนางพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาอบรม จากสถานศึกษาทั้งสามแห่งนี้ รวมกัน แล้วในปีหนึ่ง ๆ มีจำนวนเพียงประมาณ 100 คนเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการ ของทั้ง ทางราชการและเอกชน แต่ยังไม่ถึงขั้นเดือดร้อนมากนัก เพราะโรงพยาบาลมีไม่มากแห่ง"² แต่

¹ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, "ประวัติโรงเรียน", อนุสรณ์พยาบาล 2492, ไม่ระบุหน้า.

² เรื่องเดียวกัน, ไม่ระบุหน้า.

ทางกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข มีนโยบายที่จะสร้างโรงพยาบาลประจำจังหวัดให้มีทุกจังหวัด จึงจำเป็นต้องมีการแพทย์ของผลิตพยาบาลขึ้นเอง เพื่อจะได้บรรจุไปทำงานตามโรงพยาบาลเหล่านั้น

สถานศึกษาพยาบาลแห่งแรกที่กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุขจัดตั้งขึ้น คือ โรงเรียนพยาบาลนครบาลและธนาภิรมย์ โรงพยาบาลหญิง โดยในปี พ.ศ. 2486 กรมการแพทย์ได้ของบประมาณตั้งโรงเรียนพยาบาลนครบาลและธนาภิรมย์ แต่ไม่สำเร็จ จึงได้พยายามติดต่อปรึกษาหารือกับคณะเทศมนตรี ของเทศบาลนครกรุงเทพฯ ให้ช่วยจัดตั้งโรงเรียนพยาบาลฯ ขึ้นที่โรงพยาบาลกลาง เพื่อจะได้อาศัยใช้บรรณานักเรียนพยาบาล ช่วยงานรักษาพยาบาลผู้ป่วยใช้ในโรงพยาบาล เป็นการช่วยแรงงานพยาบาล ซึ่งมีจำนวนอยู่น้อยมากในขณะนั้น คณะเทศมนตรีนครกรุงเทพฯ ชุดนั้น อันมี นายประพัฒน์ วรรณะสาร เป็นนายกเทศมนตรี ก็ได้รับพิจารณา โรงเรียนพยาบาลนครบาลและธนาภิรมย์ ของกรมการแพทย์ จึงได้ตั้งขึ้นที่โรงพยาบาลกลาง ในปี พ.ศ. 2489 ภายใต้นโยบายของเทศบาล ให้นักเรียนได้ปีละ 30 คน¹

ในปี พ.ศ. 2491 คณะรัฐมนตรีจึงได้ลงมติอนุมัติให้กรมการแพทย์จัดตั้งโรงเรียนขึ้นได้ การรับนักเรียนพยาบาลจึงเพิ่มขึ้นเป็นปีละ 50 คน เปิดรับนักเรียนให้เข้าสอบแข่งขันทั่วไปที่โรงพยาบาลกลาง 20 คน แบ่งเฉลี่ยจำนวนให้โรงพยาบาลตามหัวเมืองที่สังกัดกรมการแพทย์ ส่งนักเรียนที่มีคุณสมบัติครบถ้วน ตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้ มาเข้าเรียนสมทบ แห่งละ 2 - 3 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน โดยมีข้อผูกพันว่า บรรณานักเรียนที่โรงพยาบาลหัวเมืองส่งมารับการศึกษาที่นั่น เมื่อนักเรียนศึกษาสำเร็จแล้ว จะต้องกลับไปทำงานในโรงพยาบาลที่ได้ส่งนักเรียนนั้นมา ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องนางพยาบาลผู้สำเร็จการศึกษาแล้วไม่สมัครไปต่างจังหวัด²

ในปี พ.ศ. 2492 - 2493 ได้ส่งนักเรียนไปรับการอบรมทางสุติกรรมที่โรงพยาบาลวชิระ ครั้นเมื่อโรงพยาบาลหญิงก่อสร้างเสร็จแล้ว กรมการแพทย์จึงได้ย้ายนักเรียนพยาบาลปีที่ 2 จากโรงพยาบาลกลางมาอยู่โรงพยาบาลหญิง ซึ่งเป็นนักเรียนพยาบาลรุ่นที่ 4 และขอรับมอบกิจการของโรงเรียนพยาบาล ซึ่งเทศบาลนครกรุงเทพฯ ได้ให้ความอนุเคราะห์ก่อตั้งขึ้น มาดำเนินการเสียเอง คณะเทศบาลนครกรุงเทพฯ อันมี นายประสิทธิ์ สมิตะศิริ เป็นนายกเทศมนตรี ได้ยินยอมมอบ

¹ เรื่องเดียวกัน, ไม่ระบุหน้า.

² เรื่องเดียวกัน, ไม่ระบุหน้า.

กิจการของโรงเรียนนางพยาบาลให้กรมการแพทย์รับมาดำเนินการต่อไป¹

โรงเรียนพยาบาลฯ แห่งที่สองของกรมการแพทย์ ก็คือ โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์ และอนามัย โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก ได้เปิดทำการสอนนักเรียนพยาบาลรุ่นแรก เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2492 เป็นต้นมา ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการก่อตั้งโรงเรียนพยาบาลแห่งนี้ คือ นายแพทย์เบนทูล บุญอิต ท่านผู้หญิงละเอียก พิบูลสงคราม และพันโทหลวงนิศย์ เวชวิศิษฐ์ อธิบดีกรมการแพทย์ในสมัยนั้น ทั้งสามท่านนี้เป็นผู้สนับสนุนให้ทำการก่อตั้งขึ้น² เพื่อรับนักเรียนทางภาคกลางและภาคเหนือ เข้าเรียนปีละ 30 คน³ โดยให้รับสมัครนักเรียนทั่วไป 20 คน และให้โรงพยาบาลในสังกัด ซึ่งอยู่ใกล้เคียงกับจังหวัดพิษณุโลก ส่งนักเรียนไปสมทบเรียนอีก 10 คน หลักสูตรการสอนทุกอย่าง ดำเนินตามหลักสูตรของกรมที่ใช้ในโรงพยาบาลกลาง⁴

ในปี พ.ศ. 2492 เป็นปีเริ่มการสอน เรือนนอนสำหรับนักเรียนยังไม่ได้สร้าง โรงเรียน ห้องเรียน ก็ยังสร้างไม่เสร็จ โรงครัวและโรงรับประทานอาหารสำหรับนักเรียนยังไม่มีงบประมาณก่อสร้าง อุปกรณ์การสอนขาดแคลน สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคกีดขวาง การดำเนินงานของฝ่ายโรงเรียนพยาบาลเป็นอย่างมาก อาคารต่าง ๆ ของโรงเรียนคงจะเสร็จเรียบร้อยใช้ได้เป็นจำนวนมาก ในปี พ.ศ. 2493⁵ หอพักนักเรียนพยาบาลได้ดำเนินการก่อสร้างในปี พ.ศ. 2491 แต่เสร็จไม่ทันกับการรับนักเรียนรุ่นแรกของโรงเรียน นักเรียนพยาบาลในรุ่นที่ 1 ต้องพักที่เรือนสำหรับคนไข้ สุกี-นรีเวช รุ่นที่ 2 เข้าพักที่หอคนในในส่วนที่สร้างเสร็จแล้วทางทิศตะวันตก ส่วนที่ยังไม่เสร็จก็ดำเนินการสร้างต่อไป⁶

¹ นายเจ็ด อธิชาติบุตร, "ประวัติโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย โรงพยาบาลหญิง", ฉลองครบรอบ 48 ปี สยามคอมเพลกซ์แห่งประเทศไทย, หน้า 176.

² แดดม พวงจันทร์, "ประวัติโรงเรียนพยาบาลฯ พุทธชินราช พิษณุโลก", อนุสรณ์ครบรอบ 25 ปี พุทธชินราชพยาบาล (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2517), ไม่ระบุหน้า.

³ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, "ประวัติโรงเรียน", อนุสรณ์พยาบาล 2492, ไม่ระบุหน้า.

⁴ ยุกา บุญอิต, "โรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก", อนุสรณ์พยาบาล 2492, ไม่ระบุหน้า.

⁵ เรื่องเดียวกัน, ไม่ระบุหน้า.

⁶ แดดม พวงจันทร์, "ประวัติโรงเรียนพยาบาลพุทธชินราช", อนุสรณ์ครบรอบ 25 ปี พุทธชินราชพยาบาล, ไม่ระบุหน้า.

โรงเรียนพยาบาลนครราชสีมา เป็นโรงเรียนแห่งที่สามของกรมการแพทย์ ตามที่ได้วางโครงการจัดตั้งไว้เดิม โดยได้มีการจัดตั้งโรงพยาบาลนครราชสีมาขึ้นก่อน ในปี พ.ศ.2497 โดยความดำริของ พ.ท.นิตย เวชเวชวิสิษฐ์ ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นอธิบดีกรมการแพทย์ เช่นเดียวกัน¹ โดยการมอบให้ นายแพทย์นวม เศรษฐจันทร์ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลนครราชสีมา เป็นผู้ดำเนินการก่อสร้างโรงเรียน โดยมีอาจารย์เพ็ญ พูนสุวรรณ อดีตหัวหน้ากองการพยาบาล เป็นครูและหัวหน้ารับผิดชอบในการสอนนักเรียนพยาบาล ซึ่งเปิดทำการเมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ.2498 เป็นต้นมา โดยมีนายแพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาลนครราชสีมา เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ต่อมาในปี พ.ศ.2504 ได้แต่งตั้งแพทย์หญิงสำเนียง เศรษฐจันทร์ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนแทน จนกระทั่งปี พ.ศ.2510 นางสาววิทนา คำบุญเรือง จึงเข้ารับตำแหน่งแทน² มีนักเรียนรุ่นแรก 30 คน³

2. สถานศึกษาพยาบาลที่สร้างขึ้นเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนพยาบาลในหน่วยงานเดิม ได้แก่ โรงเรียนพยาบาลฯ วชิรพยาบาล และโรงเรียนพยาบาลทหารอากาศ (เดิมชื่อโรงเรียนจ่าอากาศพยาบาลหญิง)

สภาพของปัญหาที่พบในโรงพยาบาลวชิระ ก่อนการตั้งโรงเรียนพยาบาลนั้น พิจารณาได้จากคำกล่าวรายงานของ นายแพทย์ประพนธ์ เสรีรัตน์ ซึ่งดำรงตำแหน่ง นายแพทย์ผู้อำนวยการวชิรพยาบาล ในขณะนั้น คือ พบว่า ห่านพลเอกมังกร พรหมโยธี นายกเทศมนตรี-เทศบาลนครกรุงเทพ ก็มีความตอนหนึ่งว่า⁴

¹ "ประวัติ โรงเรียนพยาบาลฯ นครราชสีมา", อนุสรณ์พยาบาลนครราชสีมาและนามัยกรมการแพทย์ รุ่นที่ 9 โรงพยาบาลนครราชสีมา, น.ป.ท., 2510, ไม่ระบุหน้า.

² วิทนา คำบุญเรือง, "ประวัติของวิทยาลัยพยาบาลนครราชสีมา" ฉลองครบรอบ 48 ปี สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, หน้า 191 - 192.

³ สัมภาษณ์ นางจำเนียร สิงห์กุล, พยาบาลรุ่นแรกของโรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาลนครราชสีมา เมื่อวันที่ 9 เมษายน พ.ศ.2529, เวลา 14.30 - 15.30 น. ณ ตึกสุตติกรรม โรงพยาบาลราชวิถี.

⁴ "ประวัติย่อของโรงเรียนพยาบาลนครราชสีมาและนามัยวชิรพยาบาล", อนุสรณ์วชิรพยาบาล รุ่นที่ 1 พ.ศ.2501, หน้า 261 - 264.

...นายแพทย์เสมอ คัมภีร์ศรี หัวหน้าแผนกศัลยกรรมรพ.วิชัยพยาบาล เป็นผู้รักษาการแทน
 กระผม ได้ประสบปัญหาหลายสิ่งหลายอย่าง เกี่ยวแก่พยาบาลไม่พอปฏิบัติงาน เป็นต้น จึงได้
 นำความขึ้นปรึกษาหารือกับ คุณสมจิตต์ โฆษะวรรณะ เทศมนตรีในสมัยนั้น มี ชุนเลิศ กำริการ
 เป็นนายกเทศมนตรี คณะเทศมนตรี โดยมี คุณสมจิตต์ โฆษะวรรณะ เป็นประธาน ได้ประชุม
 ปรึกษาหารือกันแล้ว คณะเทศมนตรีเห็นชอบในการที่เทศบาลนครกรุงเทพฯ ควรจัดตั้งโรงเรียน
 พยาบาลขึ้น โดยเหตุผลดังกล่าว แต่เนื่องด้วยมีอุปสรรคบางประการเกี่ยวแก่งบประมาณที่จะ
 ใช้จ่ายในการตั้งโรงเรียนมีไม่พอ จึงได้ระงับไป ต่อมาได้เสนองบประมาณ ในปี 2495 และ
 2496 อีก แต่ยังไม่บรรลุสมประสงค์ไปได้ ครั้นเมื่อคณะเทศมนตรี พณฯ ท่านเข้ามาบริหาร
 กิจการของเทศบาลสืบต่อมา จึงได้หยิบยกเรื่องโรงเรียนขึ้นมาพิจารณา และเห็นชอบด้วยที่
 เทศบาลควรจัดตั้งโรงเรียนขึ้น โดยมีหลักใหญ่ดังนี้ คือ

1) เทศบาลนครกรุงเทพฯ มีความประสงค์อย่างยิ่งที่จะขยายกิจการในด้านการรักษาพยาบาล
 และสาธารณสุข ให้เป็นไปตามนโยบายของเทศบาล เพื่อรับใช้ประชาชนให้ดียิ่งขึ้น ในขณะ
 นี้ปรากฏว่า มีหน่วยงานต่าง ๆ ในด้านการแพทย์ และในด้านการสาธารณสุขของเทศบาลหลาย
 หน่วยงาน ที่ยังไม่สามารถดำเนินการให้ได้สมความมุ่งหมายของเทศบาล ทั้งนี้เพราะหน่วย
 งานต่าง ๆ เหล่านี้ ยังขาดแคลนนางพยาบาลปฏิบัติงาน ถึงแม้ตำแหน่งว่าง ก็หาบรรจุได้
 ยาก แทนที่จะมีมาให้เลือกเห็นได้เหมือนเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ทั้งนี้เพราะมีหนึ่ง ๆ มีนางพยาบาล
 สำเร็จวิชาพยาบาลจากโรงเรียนต่าง ๆ มาสมัครเป็นจำนวนน้อย

2) ตำแหน่งพยาบาลที่ได้รับอนุมัติจากกรุงเทพฯ มีไว้เป็นจำนวนน้อย ไม่พอที่จะดำเนิน
 กิจการในด้านการรักษาพยาบาล และการสาธารณสุข ตามนโยบาย และความต้องการของประชาชน
 ได้

3) เมื่อพยาบาลมีจำนวนไม่พอแก่ปริมาณ และเมื่อเทศบาลขอตั้งตำแหน่งเพิ่มขึ้น กรุงเทพฯ
 ก็ไม่อาจอนุมัติได้ตามที่ขอตั้งไว้

4) พยาบาลที่ปฏิบัติงานอยู่แล้ว ต่างได้ลาออกไป มีอยู่เสมอ ๆ ทำให้การรักษาพยาบาล
 บางส่วนมิได้ดำเนินการไปด้วยดีตามสมควร และเมื่อตำแหน่งว่างลง ก็ไม่อาจหาตัวบุคคลได้
 ทันที

ด้วยเหตุต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว เทศบาลจึงจำเป็นต้องจัดตั้งโรงเรียนพยาบาลของตัวเอง
 ขึ้นเอง ซึ่งหากดำเนินการเสร็จแล้ว เทศบาลจะได้ผลเป็นการทดแทนหลายประการ เช่น
 ได้เพิ่มผู้ที่ปฏิบัติงานแทนนางพยาบาล สามารถให้การรักษาพยาบาลได้ผลดียิ่งขึ้นกว่าที่แล้ว

มา หรือที่เป็นอยู่ขณะนี้ โดยมีต้องเสียค่าจ้าง หรือเงินเค็ช

5) กรณีโรงเรียนพยาบาลชั้นนั้น ช่วยส่งเสริมในด้านวิชาการได้เป็นอย่างดี แพทย์ผู้ทำการสอนได้โอกาส และมีความจำเป็นจะต้องฟื้นฟูในวิชาการทุกสาขาที่ตนต้องสอน

นางพยาบาลทั้งผู้สอนและผู้ควบคุม รวมทั้งที่แม่เพียงผู้ปฏิบัติงานโดยปกติก็ต้องสนใจและเอาใจใส่ยิ่งขึ้น เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่นักเรียน

6) เท้าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ พยาบาลมีปริมาณน้อยกว่าเทศบาลต้องการ และหาตัวบรรจุเข้าทำงานยาก ถ้าหน่วยงานต่าง ๆ เข้มงวดการปกครองนัก พยาบาลมักจะลาออกกัน ซึ่งมีอยู่เนือง ๆ การจัดตั้งโรงเรียนนางพยาบาล นอกจากจะช่วยในด้านปริมาณมากแล้ว ยังช่วยในการปกครองให้ดีกว่า เพราะนักเรียนเหล่านั้น โรงเรียนได้ปกครองมาตั้งแต่เริ่มแรก ผลของการปกครองย่อมดีกว่าที่จะปกครองผู้อื่นที่เรามิได้ปกครองใครมาเลย

7) นอกจากประโยชน์ที่เทศบาลได้รับในยามปกติดังกล่าวแล้ว ในยามบ้านเมืองอยู่ในภาวะคับขัน ดังเช่นมีการโจมตีทางอากาศ หรือปราบจลาจล เป็นต้น เทศบาลอาจจะระดมกำลังจากนักเรียนพยาบาล ไปช่วยสถานพยาบาลต่าง ๆ ของเทศบาลได้ เมื่อผู้ป่วยล้มมือ...

จากส่วนหนึ่งของรายงานดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า ทางวิธีพยาบาลและสถานพยาบาลในสังกัดของเทศบาลนครกรุงเทพในเวลานั้น ได้ประสบกับปัญหาการขาดแคลนพยาบาลอย่างมาก พยาบาลที่สำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษาพยาบาลอื่น ๆ มาสมัครเข้าบรรจุทำงานที่วิธีพยาบาลน้อย และยังมีพยาบาลที่อยู่เดิมลาออกอีก ทำให้ไม่สามารถจะจับบริการพยาบาลให้มีประสิทธิภาพได้ นอกจากนี้ยังประสบกับความยุ่งยาก ในการขยายบริการพยาบาลให้กว้างขวางขึ้นด้วย จึงได้คิดจัดตั้งโรงเรียนพยาบาลฯ ขึ้นเองที่วิธีพยาบาล

โรงเรียนพยาบาลฯ วิธีพยาบาล เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2497 โดยได้รับความสนับสนุนจาก พลเอกมังกร พรหมโยธี พร้อมทั้งคณะเทศมนตรี และสมาชิกสภาแห่งเทศบาลนครกรุงเทพ จำนวนนักเรียนที่เข้ารับการศึกษาในโรงเรียนนี้มี 40 คน และจะรับต่อไปอีกปีละ 40 คน²

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 269.

ส่วนทางกองเสนาธิการ กองทัพอากาศ ก็ได้ประสบกับปัญหาการขาดแคลนพยาบาลใน กองทัพเช่นเดียวกัน จากหนังสือของกรมขนส่งกำลังทหารอากาศ ลงวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2500 ถึงนายแพทย์ใหญ่ทหารอากาศ มีข้อความที่แสดงถึงการขาดแคลนพยาบาล คือ

...ได้รับทราบจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลว่า นางพยาบาลไม่เพียงพอใครจะให้ กม.ทอ. พิจารณาสถานที่ตั้งโรงเรียนนางพยาบาลขึ้นโดยด่วน

กม.ทอ.พิจารณาแล้ว เห็นว่า...หากจะจัดตั้งโดยรวดเร็วและแน่นอน ควรจะใช้อาคาร ในแผนผัง ดัดแปลงทั้งหลังหรือครึ่งหนึ่ง โรงเรียนพยาบาลก็มีหวังที่จะสำเร็จเร็วขึ้น!

จากหนังสือของกรมการขนส่งกำลังทหารอากาศดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ทางกองทัพอากาศก็มีปัญหาการขาดแคลนพยาบาลเช่นเดียวกัน และทางกองทัพอากาศจำเป็นต้องตั้งโรงเรียนพยาบาลขึ้นอย่างรีบด่วน ที่ต้องรีบจัดการตั้งโรงเรียนพยาบาลนั้น ถ้าได้พิจารณาจากสภาพของปัญหา การจัดการตั้งโรงเรียน ซึ่งได้พิมพ์ไว้เป็นประวัติของโรงเรียนจ่าอากาศพยาบาลแล้ว พบว่า

...ความจำเป็นและความสำคัญของนางพยาบาล มีต่อกองทัพอากาศมากขึ้นเป็นลำดับ แต่นางพยาบาลที่อยู่ในกองทัพอากาศ สมัยกรมแพทย์ทหารอากาศ มีสภาพเป็นหมวดเสนาธิการ และกองเสนาธิการนั้นอยู่ไม่ค่อยทน เพราะอยู่ห่างไกลพระนคร การไปมาไม่ค่อยสะดวกสบาย และรวดเร็วเหมือนสมัยนี้ จึงมีผู้ลาออก และต้องหามารรจุใหม่อยู่เรื่อย ๆ บางขณะขาดแคลนนางพยาบาล แทบจะไม่มีนางพยาบาลเอาเลยที่เดียว ตามกองบินต่างจังหวัดก็เผชิญปัญหาการขาดแคลนนางพยาบาลเช่นเดียวกัน... ครั้งสงครามเอเซียบูรพาสิ้นสุดลง ทางราชการได้ปรับปรุงอัครากองทัพอากาศใหม่ ขยายกองเสนาธิการทหารอากาศขึ้นเป็นกรมแพทย์ทหารอากาศ มีโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช และแผนกพยาบาลขึ้นเป็นสัดส่วน เพิ่มอัครานางพยาบาลขึ้นอีกหลายตำแหน่ง แต่มีนางพยาบาลมารับราชการไม่มากนัก²...

จากสภาพของปัญหาลาดังกล่าวนี้ สรุปได้ว่า พยาบาลที่ประจำอยู่ในกองทัพอากาศ มักจะอยู่ไม่ทน มีผู้ลาออกมาก อาจเนื่องจากการไปมาไม่สะดวก และต้องหามารรจุใหม่อยู่เรื่อย ๆ

¹ "ประวัติโรงเรียนพยาบาล ทอ., "พยาบาลทหารอากาศรุ่น 8 2509, ม.ป.ท., ม.ป.ป. ไม่ระบุหน้า.

² เรื่องเดียวกัน, ไม่ระบุหน้า.

และก็ไม่ค่อยมีผู้ไปสมัคร เนื่องจากอยู่ไกลจากพระนคร จึงเป็นเหตุให้กองทัพอากาศประสบกับปัญหาการขาดแคลนพยาบาล และทางกองทัพอากาศต้องประสบกับปัญหาการขาดแคลนเรื่อยมา จนกระทั่งปี พ.ศ. 2500 ได้ประสบกับปัญหาการขาดแคลนอย่างหนัก ซึ่งได้ศึกษาจากประวัติของโรงเรียนพยาบาล ทหารอากาศแล้ว พบข้อความอีกตอนหนึ่งว่า

ในปี พ.ศ. 2500 ขณะที่ พล.อ.จ.สลับ ชีระบุตร มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาล ภูมิพลอดุลยเดช ได้รับคำร้องเรียนจากเจ้าหน้าที่พยาบาลว่า นางพยาบาลถึงแก่กรรมบ้าง ลาออกบ้าง ลาสิกและลาป่วยไปหลายคน จำนวนนางพยาบาลที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้นเกือบจะผลิตเปลี่ยนแปลงเวียนกันเข้าเวรไม่ไหวอยู่แล้ว ขอให้บรรจุนางพยาบาลเพิ่มเติม โดยด่วน... พล.อ.จ.สลับ ชีระบุตร ต้องเข้าพบ พล.อ.อ.เฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร ผู้บัญชาการทหารอากาศขณะนั้น และรายงานการขาดแคลนพยาบาล ความที่ปรากฏอยู่ และขอความกรุณาบรรจุนางพยาบาลเพิ่มเติมโดยด่วน เพียง 2 คน กอน พล.อ.อ.เฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร ได้เห็นความจำเป็น และกรุณาอนุมัติให้บรรจุตามคำขอ ทั้งยังปรารภว่า "ทำไมกรมแพทย์ ไม่คิดจัดตั้งโรงเรียนเพื่อผลิตพยาบาลขึ้นใช้เองบ้าง" พล.อ.จ.สลับ ชีระบุตร จึงได้เสนอหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งโรงเรียนพยาบาลทหารอากาศ และได้รับอนุมัติให้จัดตั้งได้...

จากสภาพของปัญหาข้างกล่าวได้เป็นข้อสนับสนุนให้เห็นว่า กองทัพอากาศนั้นมีความขาดแคลนพยาบาลในกองทัพอย่างมาก เช่นเดียวกับเทศบาลในขณะนั้น ทำให้ทางกองทัพอากาศได้ตกลงที่จะจัดสร้างโรงเรียนพยาบาลฯ ขึ้น เพื่อให้ได้จำนวนพยาบาลที่มากขึ้นเพียงพอแก่ความต้องการของกองทัพอากาศเอง

โรงเรียนพยาบาลฯ ทหารอากาศได้เริ่มเปิดดำเนินการสอน เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2501 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตพยาบาล และสนับสนุนงานทางด้านการรักษาพยาบาล ของกรมแพทย์ทหารอากาศให้เพียงพอตนเอง²

¹ "ประวัติ โรงเรียนพยาบาล ท.อ.", พยาบาลทหารอากาศ 8 พ.ศ. 2509, ไม่ระบุหน้า.

² พลอากาศตรี น้อย ปาณิกบุตร, "ประวัติของโรงเรียนพยาบาลทหารอากาศ", ฉลองครบรอบ 48 ปี สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, หน้า 203.

3. สถานศึกษาพยาบาลที่ก่อตั้งขึ้นด้วยความคิดริเริ่มทางศาสนา

สถานศึกษาพยาบาลที่ก่อตั้งขึ้นด้วยความคิดริเริ่มทางศาสนา ได้แก่ โรงเรียนพยาบาล โรงพยาบาลมิชชัน เซเวนเคย์ แอคเวนคิส ตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2490 เป็นสถาบันหนึ่งของสถาบันทางการแพทย์ คณะเซเวนเคย์ แอคเวนคิส ซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงวอชิงตันดี.ซี. มีสถาบันในเครือ อัมเปรกอบคัย ศูนย์การแพทย์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลและคลินิกในต่างประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เพื่อช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยและทุกข์ยาก เนื่องจากความเชื่อและศรัทธาในคำสอนของพระเยซูคริสต์ ทั้งความตอนหนึ่งที่ว่าไว้ในประวัติของโรงพยาบาลมิชชัน ดังต่อไปนี้

การที่คริสตจักร เซเวนเคย์แอคเวนคิส มีคณะมิชชันนารีออกไปดำเนินงานทางการแพทย์ กระจายไปทั่วโลกนั้น ก็เนื่องด้วยความเชื่อ และความศรัทธาในคำสอนของพระเยซูคริสต์เจ้า และถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องดำเนินชีวิตตามแบบฉบับที่พระองค์ได้ทรงวางไว้ โดยเฉพาะในด้านการช่วยเหลือผู้เจ็บป่วย และผู้มีความทุกข์ คริสต์ศาสนิกชนเชื่อว่า ร่างกายของมนุษย์เป็นเสมือนวิหารของพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งจะต้องดูแลรักษาให้มีความสมบูรณ์ บริสุทธิ์ ปราศจากโรคร้าย และสิ่งเป็นพิษทั้งหลาย ด้วยเหตุนี้ โรงพยาบาลมิชชันของคณะเซเวนเคย์แอคเวนคิสทุกแห่งทั่วโลก จึงมีหลักการดำเนินการที่เน้นหนักไปทางค่านิยมศึกษา เพื่อส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรคนอกเหนือไปจากการให้บริการทางการแพทย์พยาบาล...

จากข้อความข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่า คณะเซเวนเคย์แอคเวนคิส มีความเชื่อและศรัทธาในคำสอนของพระเยซูคริสต์เจ้า และถือว่าการช่วยเหลือผู้เจ็บป่วย และผู้ทุกข์ เป็นหน้าที่ที่ต้องทำ คณะเซเวนเคย์แอคเวนคิส จึงมีสถาบันทางการแพทย์อยู่ทั่วโลก เพื่อที่จะทำหน้าที่ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เป็นเหตุผลต่อไป

สำหรับโรงพยาบาลมิชชันกรุงเทพ ซึ่งเป็นสถาบันหนึ่งที่สร้างขึ้น เพื่อช่วยเหลือผู้เจ็บป่วย และมีความทุกข์จึงกล่าว ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของโรงพยาบาลไว้ 5 ประการคือ

1. ให้การบำบัดรักษาโรค เพื่อผู้สุขภาพทั้งกายและใจ
2. ให้บริการค่านิยมศึกษา เพื่อส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

---

¹ อีปัส ทัทนัท, ประวัติวัตถุประสงค์ และการบริหารงานของโรงพยาบาลมิชชัน, เอกสาร อีทส์นา.

3. เผยแพร่คำสอนของพระเยซูคริสต์ เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพ และการดำรงชีวิต
4. เผยแพร่หลักการของศาสนาคริสต์เถียน แก่พนักงานและบุคคลทั่วไป
5. ให้การศึกษาวิชาพยาบาลผดุงครรภ์และเทคนิคการแพทย์¹

จากวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของโรงพยาบาลมิชชัน จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาพยาบาลผดุงครรภ์ เป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญอันหนึ่ง ที่ถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ เพื่อให้ได้บุคลากรพยาบาลที่มากพอแก่การให้บริการช่วยเหลือผู้เจ็บป่วย และมีความทุกข์ อย่างทั่วถึง

ทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2484 มีซิส เอเลน วอคเคิล จึงได้เปิดโรงเรียนพยาบาลขึ้นที่โรงพยาบาลมิชชัน รับนักเรียนรุ่นแรก 26 คน แต่โรงเรียนเปิดทำการได้ประมาณ 7 เดือน ก็มีความจำเป็นต้องปิดลง เพราะสงครามโลกครั้งที่ 2 และโรงเรียนพยาบาล โรงพยาบาลมิชชัน ได้เปิดโรงเรียนขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ในปี พ.ศ. 2490 รับนักเรียนรุ่นแรก 33 คน มี Miss Ruth Munroe เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนคนแรก²

ต่อมาโรงพยาบาลมิชชัน ได้ขอซื้อที่ดินที่ถนนพินิจโลก จำนวน 14 ไร่ เพื่อก่อสร้างอาคารโรงพยาบาลมิชชัน ให้ทันสมัย และสามารถให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เปิดบริการเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2494³ มีจำนวนเตียงรับผู้ป่วยได้ 170 เตียง และในปี พ.ศ. 2501 ได้มีการสร้างโรงเรียนพยาบาลขึ้น ประกอบด้วยห้องเรียน สำนักงาน โบลต์ ห้องสมุด โรงครัวและหอพัก สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงประกอบพิธีเปิดอาคารของโรงเรียนพยาบาลแห่งนี้ เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2501⁴

¹ อัสตร ทัทนันท์, ประวัติ วัตถุประสงค์และการบริหารงานของโรงพยาบาลมิชชัน, เอกสารโรเนียว, หน้า 2.

² สัมภาษณ์ อัสตร ทัทนันท์, พยาบาลรุ่นแรกและรองผู้อำนวยการโรงเรียนพยาบาลโรงพยาบาลมิชชัน เมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2529 เวลา 9.00 - 12.00 น.

³ อัสตร ทัทนันท์, ประวัติ วัตถุประสงค์และการบริหารงานโรงพยาบาลมิชชัน, หน้า 7.

⁴ Bangkok Sanitarium and Hospital Bulletin for School of Nursing and School of Midwifery 1966 - 1967. (Bangkok : Thailand Publishing House, 1966), p.2.

4. สถานศึกษาพยาบาลที่จัดขึ้นในสังกัดมหาวิทยาลัย เพื่อยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ

ในยุคที่ในพ.นี้ ได้มีการจัดตั้งสถานศึกษาพยาบาลในสังกัดมหาวิทยาลัยอีกแห่งหนึ่ง คือ โรงเรียนพยาบาลดงครุฑและอนามัย คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลนคร เชียงใหม่ ซึ่งเมื่อมีการออกพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งคณะแพทยศาสตร์ เชียงใหม่ ในมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ พ.ศ. 2502 นั้น ได้ให้คณะแพทยศาสตร์ เชียงใหม่ จัดการศึกษาในวิชาการพยาบาลด้วย โดยให้เรียกชื่อว่า แผนกพยาบาลดงครุฑและอนามัย¹ ความเป็นมาของการจัดตั้งแผนกวิชาการพยาบาลฯ ดังกล่าว ได้พบหลักฐานจากประวัติของโรงเรียน ดังมีความตอนหนึ่งว่า

โรงเรียนพยาบาลดงครุฑและอนามัยแห่งนี้ เป็นแผนกหนึ่งของคณะแพทยศาสตร์ ที่ได้จัดตั้งขึ้นตามโครงการจัดตั้งโรงเรียนแพทย์ที่จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรี เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2499 และเริ่มดำเนินการจัดตั้งใน พ.ศ. 2500 ด้วยความร่วมมือช่วยเหลือ จากคณะผู้แทนบริหาร (เพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ) ของสหรัฐอเมริกา (USOM) ประจำประเทศไทย ได้เริ่มมีการจัดส่งพยาบาลไปศึกษา ณ สหรัฐอเมริกา เพื่อเตรียมครูไว้สำหรับโรงเรียนพยาบาลแห่งนี้ เป็นจำนวน 17 คน โดยทยอยส่งไปในเวลา 3 ปี...

จากประวัติโรงเรียนที่ยกมานี้ ชี้ให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และองค์การ USOM ได้มองเห็นความสำคัญของแผนกวิชาการพยาบาลดงครุฑและอนามัย และตระหนักถึงความต้องการพยาบาลของประเทศ จึงได้ดำเนินการจัดตั้งภาควิชาขึ้น

โรงเรียนพยาบาลดงครุฑและอนามัย แห่งคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลนคร-เชียงใหม่ ได้เริ่มรับนักศึกษา เข้าศึกษาวิชาพยาบาลและอนามัย ซึ่งมีหลักสูตร 3 ปี ในปี พ.ศ. 2504 มีนักศึกษารุ่นแรก 16 คน และในปีต่อมาได้รับเพิ่มขึ้นเป็นปีละ ประมาณ 50 คน ตามจำนวน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 76 ตอนที่ 102 ลงวันที่ 1 พฤศจิกายน 2502, อ้างถึงใน รายงาน 12 ปี แห่งการ เริ่มต้นดำเนินงาน ภาควิชาพยาบาลฯ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ (เชียงใหม่ : พระสังฆการพิมพ์, ม.ป.ป.) หน้า 1.

²คณะผู้แทนบริหาร (เพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ) ของสหรัฐอเมริกา ประจำประเทศไทย, โรงเรียนพยาบาลดงครุฑและอนามัย คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลนคร เชียงใหม่, บริการอุปกรณ์สาธารณสุข ไทย-อเมริกัน, งานเลขที่ 1072/มกราคม 2508, หน้า 1.

โครงการที่จัดตั้ง¹ และได้เปลี่ยนชื่อเป็น ภาควิชาพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย ในปี พ.ศ. 2511 และได้ขออนุมัติจัดตั้ง เป็นคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2515²

5. สถานศึกษาพยาบาลที่จัดขึ้นเพื่อผลิตพยาบาลให้มีความชำนาญเฉพาะทาง

ในยุคฟื้นฟู เป็นช่วงเวลาที่เริ่มมีการจัดการศึกษาพยาบาลในระดับสูงขึ้น เพื่อให้พยาบาลมีความสามารถปฏิบัติงานด้านใดด้านหนึ่ง อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาพยาบาลที่มีลักษณะดังกล่าว เป็นสถานศึกษาที่ให้พยาบาลเรียนเพิ่มเติมหลังจากจบการพยาบาลพื้นฐานแล้ว มีสองแห่ง คือ โรงเรียนพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุข และโรงเรียนครูพยาบาล กองการพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข

โรงเรียนพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ ได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2496 ตามความตกลงระหว่างรัฐบาลไทย กับองค์การอนามัยโลก ซึ่งได้มีการลงนามกันในสัญญา เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ. 2492³ โรงเรียนพยาบาลสาธารณสุข ที่จัดขึ้นนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์เริ่มแรกของการจัดตั้ง ไว้ 3 ประการ⁴ คือ

1. เพื่อจัดให้มีการสอน และอบรมเกี่ยวกับวิธีการป้องกัน และส่งเสริมสุขภาพ รวมทั้งให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับการรักษาภัย
2. เพื่อเตรียมพยาบาลสาธารณสุขให้พร้อมที่จะรับงานในค่านสาธารณสุข
3. เพื่อเป็นการสืบทอดบริการพยาบาลสาธารณสุข เข้าไปในงานของพยาบาลทั่วไป

จากวัตถุประสงค์ในระยะเริ่มแรกก่อตั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนพยาบาลสาธารณสุข ซึ่งได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากองค์การอนามัยโลกนั้น มุ่งที่จะผลิตพยาบาลให้มีความสามารถและความพร้อมที่จะรับงาน ในค่านสาธารณสุข และพร้อมที่จะทำหน้าที่ในค่านป้องกัน และส่งเสริม

¹ คณะผู้แทนบริหาร (เพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ) ของสหรัฐอเมริกา, โรงเรียนพยาบาลฯ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลนครเชียงใหม่, หน้า 2 - 3.

² ภาควิชาพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, รายงาน 12 ปี แห่งการ เริ่มต้นดำเนินงาน, หน้า 2.

³ อังคณา เหมินทร์, "ประวัติของโรงเรียนพยาบาลสาธารณสุข", ฉลองครบรอบ 48 ปี สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย, หน้า 185.

4. เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

สุขภาพของประชาชนเป็นอย่างดี ทั้งยังสามารถที่จะสอดแทรกบริการทางทันตพยาบาลสาธารณสุข
เข้าในงานพยาบาลทั่ว ๆ ไปได้ด้วย

ความตกลงระหว่างรัฐบาลไทย และองค์การอนามัยโลก ที่ลงนามเมื่อวันที่ 12
สิงหาคม พ.ศ. 2492 เกี่ยวกับการจัดตั้งโรงเรียนพยาบาลสาธารณสุขนั้น พบว่าเป็นสัญญาเกี่ยวกับ
การบริหาร และการวางแผน ความที่ปรากฏในสัญญานั้น คือ¹

1. โรงเรียนนี้ตั้งอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาลไทย
2. รัฐบาลไทยจะต้องแต่งตั้งพยาบาลสาธารณสุข ที่มีคุณวุฒิและคุณสมบัติเหมาะสม เป็นผู้
รับผิดชอบงานของโรงเรียน และให้พยาบาลสาธารณสุข ขององค์การอนามัยโลกเป็นที่ปรึกษา
3. ให้พยาบาลซึ่งองค์การอนามัยโลกส่งมาช่วย ทำหน้าที่คณาจารย์คนหนึ่ง ของโรงเรียน
ในการสอน และดำเนินงานอย่างใกล้ชิด ร่วมกับอาจารย์ผู้รับผิดชอบของโรงเรียน หัวหน้า
กองการพยาบาล และหัวหน้าพยาบาล ในสถาบันต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง
4. พยาบาลซึ่งองค์การอนามัยโลกส่งมาร่วมงานนี้ จะเป็นที่ปรึกษาของคณะสาธารณสุข-
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ด้วย
5. การฝึกงานของนักศึกษาจะต้องมีทั้งในพระนครและต่างจังหวัด
6. การเตรียมงานสำหรับโครงการนี้ จะต้องให้แล้วเสร็จภายใน 3 ปี และให้เริ่มลงมือ
ดำเนินงานตามแผนได้ ภายในวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2496

จากข้อตกลงทั้ง 6 ประการ ระหว่างองค์การอนามัยโลก และรัฐบาลไทยนั้น พอจะ
สรุปได้ว่า โรงเรียนพยาบาลสาธารณสุข อยู่ในความรับผิดชอบโดยตรงของรัฐบาลไทย ซึ่งทาง
รัฐบาลไทยจะต้องแต่งตั้งพยาบาลสาธารณสุขที่มีคุณวุฒิ และคุณสมบัติเหมาะสม เป็นผู้รับผิดชอบ
โดยมีพยาบาลจากองค์การอนามัยโลกทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา รับผิดชอบสอนและดำเนินงานอย่าง
ใกล้ชิด กับอาจารย์และผู้รับผิดชอบทางฝ่ายไทย และทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของคณะสาธารณสุขด้วย
นอกจากนี้ยังกำหนดไว้ว่า นักศึกษาจะต้องได้รับการฝึกงาน ทั้งในพระนครและต่างจังหวัด เพื่อจะ
ให้มีประสบการณ์ ทั้งชุมชนในเมืองและชุมชนชนบท นอกจากนี้ยังได้กำหนดระยะเวลาในการ
ดำเนินงานของคณะกรรมการไว้ด้วยว่า การเตรียมงาน จัดทำหลักสูตร จะต้องแล้วเสร็จภายใน
เวลา 3 ปี

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 185 - 186.

ในการจัดตั้งโรงเรียนพยาบาลสาธารณสุขนี้ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ใ้ขยืมตัวนางสาวอังคณา เหมินทร์ จากกองอนามัยแม่และเด็ก กรมอนามัย มาเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการของโรงเรียนพยาบาลสาธารณสุข และให้ปฏิบัติงานร่วมกับพยาบาลสาธารณสุข ซึ่งองค์การอนามัยโลกได้ส่งพยาบาลชาวฟินแลนด์ ชื่อ Miss Turtutte Tella มาเมื่อปี พ.ศ. 2497 - 2499 รวมเวลา 2 ปี ในชั้นแรก โรงเรียนนี้ขึ้นอยู่กับแผนกโรงเรียนสุขภาพิบาลและพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ มีนายแพทย์ขุนสันต์ สันติสุข เป็นหัวหน้าแผนก และศาสตราจารย์ นายแพทย์กำธร สุวรรณกิจ เป็นคณะที่ ไซติกาโกลโดยี ชั้น 3 ของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เป็นที่ตั้ง มีเนื้อที่จำกัดมาก คือ มีเฉพาะห้องเรียนห้องเดียว จนกระทั่งปลายปี 2497 จึงได้ย้ายมาอยู่ที่อาคารใหม่ ถนนราชวิถี ตรงข้ามโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า¹ ซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของคณะสาธารณสุขศาสตร์ มาจนถึงปัจจุบัน

สถานศึกษาพยาบาลที่จัดตั้งขึ้น เพื่อผลิตพยาบาลให้มีความชำนาญเฉพาะทางอีกแห่งหนึ่ง คือ โรงเรียนครูพยาบาลและผดุงครรภ์ ของกองการพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2498 ที่โรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาลหญิง มีอาจารย์เจียมกมล ทองประเสริฐ เป็นผู้ตรวจการโรงเรียน² การจัดตั้งโรงเรียนนี้มีวัตถุประสงค์ "เพื่อช่วยให้พยาบาลที่สำเร็จการศึกษาระดับพื้นฐานแล้ว มีโอกาสเข้าศึกษาต่อ เพื่อเป็นครูพยาบาลที่ต่อไป"³

จากวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งโรงเรียนครูพยาบาล จะเห็นได้ว่า โรงเรียนครูพยาบาลที่ตั้งขึ้นนี้ ตั้งขึ้นเพื่อให้โอกาสพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาระดับพื้นฐานแล้ว ใ้มีโอกาสศึกษาเพิ่มเติม ซึ่งจัดว่าเป็นโอกาสก้าวหน้าในทางวิชาชีพ และอีกประการหนึ่ง เพื่อจะให้พยาบาลที่มีความสามารถเฉพาะทาง คือ การ เป็นครูที่ก การที่จะเป็นครูที่กได้นั้น มิใช่มีความรู้มากแล้วจะเป็นครูที่กได้ เพราะครูนอกจากจะต้องมีเทคนิคการสอน การถ่ายทอดความรู้แล้ว ยังต้องมีความสามารถในด้านอื่น ๆ อีกหลายด้าน จึงจะมีคุณสมบัติของการ เป็นครูที่ก

ในการจัดตั้งโรงเรียนครูพยาบาลและผดุงครรภ์นี้ ได้รับความช่วยเหลือจากองค์การอนามัยโลก เช่นเดียวกับโรงเรียนพยาบาลสาธารณสุข โดยการส่งอาจารย์ต่างประเทศมาช่วยเหลือ

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 186.

² เจียมกมล ทองประเสริฐ, "การศึกษาค้นสูงต่อไปของพยาบาล", อนุสรณ์ 60 ปี โรงเรียนพยาบาลฯ ของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินี, ไม้ระนุหน้า.

³ เรื่องเดียวกัน, ไม้ระนุหน้า.

กิจการของโรงเรียน นอกจากนี้ยังให้เครื่องอุปกรณ์การสอน และตำราภาษาต่างประเทศ เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้แก่นักเรียนให้สมบูรณ์ และที่สำคัญ คือ ทางโรงเรียนได้รับความร่วมมือจากอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิจาก มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มาช่วยให้อุปกรณ์วิชาต่าง ๆ และสอนนักเรียนในห้องปฏิบัติการ ซึ่งจำเป็นในบางวิชา โรงเรียนได้จัดให้มีการทัศนจาร เพื่อเป็นความรู้ประกอบในบางวิชาด้วย นอกจากนี้โรงเรียนยังได้รับความเชื่อถือจากโรงพยาบาลต่าง ๆ ได้แก่ โรงพยาบาลหญิง โรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โรงพยาบาลวชิระ และโรงพยาบาลบางกอกนอกเขมาธอเวียม ในการให้นักศึกษาได้มีโอกาสเข้าปฏิบัติงาน และทำการฝึกหัดสอน ซึ่งนับว่าได้ช่วยในการศึกษาส่วนหนึ่ง¹

ในระยะแรกที่เปิดโรงเรียนนั้น รับนักเรียนเพียงปีละ 20 - 25 คน เท่านั้น นักเรียนครูพยาบาลที่สำเร็จรุ่นที่ 1 มีเพียง 16 คน เป็นผู้ที่อยู่ในสังกัดกรมมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ 3 คน สังกัดกรมการแพทย์ 11 คน สังกัดกรมอนามัย 1 คน สังกัดสภาภาษาไทย 2 คน และสังกัดโรงพยาบาลหัวเฉียวอีก 2 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน²

การจัดตั้งสถานศึกษาพยาบาลในยุคนั้น มีลักษณะของการจัดตั้ง เพื่อแก้ปัญหาที่พบในหน่วยงานเป็นสำคัญ โดยเฉพาะกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ได้ตั้งโรงเรียนพยาบาลฯ ถึง 3 แห่ง เพื่อเตรียมบุคลากรพยาบาลให้เพียงพอแก่นโยบายการจัดตั้งโรงพยาบาลประจำจังหวัด ทุกจังหวัดของกระทรวงสาธารณสุข ส่วนทางโรงเรียนพยาบาลฯ วชิรพยาบาล และโรงเรียนเจ้าอาภาภพยาบาลหญิง ของกองทัพอากาศ มีปัญหาการขาดแคลนพยาบาลในหน่วยงานมาก มีความต้องการพยาบาล แต่ไม่มีพยาบาลจะบรรจุเข้าทำงาน จึงจำเป็นต้องตั้งโรงเรียนพยาบาลฯ ในสังกัดขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ในยุคนั้นได้มีการจัดตั้งโรงเรียนพยาบาลฯ ในสังกัดมหาวิทยาลัย รวมทั้งโรงเรียนพยาบาลระดับสูง หลังจากจบการพยาบาลพื้นฐาน ซึ่งช่วยให้วิชาการพยาบาลฯ มีความทัดเทียมกับวิชาชีพอื่น ๆ

¹ เรื่องเดียวกัน, ไม่ระบุหน้า.

² เรื่องเดียวกัน, ไม่ระบุหน้า.

พัฒนาการการศึกษาของพยาบาล ในค่านหลักสูตรและการสอน ในยุคนี้มีดังนี้

หลักสูตร และการสอน

คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาวิชาพยาบาลในยุคนี้ มีระเบียบที่แน่นอน ไม่ลัดหย่อนเพราะต้องการให้มาเรียนเหมือนอย่างในยุคแรก และคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาวิชาพยาบาลในสมัยนี้ ซึ่งสถาบันแต่ละแห่งได้กำหนดไว้แล้ว ส่วนใหญ่จะมีความคล้ายคลึงกัน ยกเว้นโรงเรียนในสังกัดมหาวิทยาลัย จะกำหนดพื้นฐานความรู้ให้สูงขึ้นทัดเทียมกับสาขาวิชาอื่น ๆ

1. หลักสูตรและการสอนของโรงเรียนพยาบาลในสังกัดกรมการแพทย์

โรงเรียนพยาบาล ในสังกัดของกรมการแพทย์ ทั้งสามแห่ง คือ โรงเรียนพยาบาล โรงพยาบาลหญิง โรงเรียนพยาบาล โรงพยาบาลพุทธชินราช และโรงเรียนพยาบาล โรงพยาบาลนครราชสีมา นั้น ทางกรมการแพทย์ได้ออกระเบียบการและการศึกษาไว้ในหนังสือแจ้งความเรื่อง รับสมัครผู้เข้าศึกษาวิชาพยาบาลดุจกรรมและอนามัย โรงเรียนพยาบาลดุจกรรมและอนามัย กรมการแพทย์ ลงวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2491 ดังนี้

ลักษณะและคุณสมบัติของผู้สมัคร¹

1. เป็นสตรีโสด อายุไม่ต่ำกว่า 16 ปีบริบูรณ์ และไม่เกิน 25 ปี ในวันยื่นใบสมัคร
2. มีความรู้สอบไล่ได้ชั้นมัธยมบริบูรณ์ ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือเทียบเท่า และมีความประพฤติดี มีใบรับรองจากอาจารย์ใหญ่โรงเรียนที่ตนเรียน มาแสดงเป็นหลักฐาน

3. เป็นผู้มีร่างกายแข็งแรงปราศจากโรคประจำตัว อันเป็นอุปสรรคต่อการเล่าเรียน และมีน้ำหนักตัวไม่น้อยกว่า 40 กิโลกรัม และมีความสูงไม่น้อยกว่า 150 เซนติเมตร

กำหนดเวลาเรียนและข้อผูกพัน²

1. กำหนดเวลาเรียนมีกำหนด 3 ปี กับ 2 ภาค ผู้เรียนสำเร็จจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาพยาบาลดุจกรรมและอนามัย

¹กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, "แจ้งความเรื่อง รับสมัครผู้เข้าศึกษาวิชาพยาบาลดุจกรรมและอนามัย โรงเรียนพยาบาลดุจกรรมและอนามัย กรมการแพทย์, อนุสรณ์พยาบาล พ.ศ. 2492, ไม่ระบุหน้า.

²เรื่องเดียวกัน, ไม่ระบุหน้า.

2. เมื่อเรียนสำเร็จแล้ว ถ้าทางราชการต้องการ จะต้องทำงานให้โรงพยาบาลในสังกัดกรมการแพทย์ อย่างน้อยเป็นเวลา 1 ปี

3. ถ้ายังไม่สำเร็จ นักเรียนลาออกเสียก่อน หรือเมื่อเรียนสำเร็จแล้ว แต่ไม่ยอมทำงานให้โรงพยาบาลดังกล่าวไว้ในข้อ 2 จะต้องชดใช้เงินค่าเสียหายให้แก่โรงเรียนเป็นจำนวนเท่ากับเดือนละ 50 บาท ตลอดเวลาที่เรียน

4. ถ้าสอบตก แต่ได้คะแนนซึ่งกรมการไล่นั้นเห็นว่า สมควรจะอนุญาตให้เรียนซ้ำชั้นได้ และนักเรียนสมัครจะเรียนซ้ำชั้น ต้องเสียค่าเล่าเรียน และค่ากินอยู่เดือนละ 50 บาท ค่าธรรมเนียมต่างหาก

5. โรงเรียนจะจัดที่อยู่ และจ่ายเครื่องแบบนักเรียนให้ สำหรับหนังสือ สมุด และเครื่องเขียน ต้องจัดหาเอง

6. นักเรียนต้องวางเงินประกันทำของ เสียหาย คนละ 50 บาท เมื่อแรกเข้า

7. นักเรียนต้องเสียเงินค่าบำรุงค่าห้องสมุด คนละ 50 บาท เมื่อแรกเข้า

สำหรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาวิชาพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย ของกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข จะโดยบรรจุเข้าทำงานเป็นข้าราชการ ชั้นจัตวา อันดับ 3 อัตราเงินเดือน 650 บาท (พ.ศ.2489)

ในเรื่องวิชาที่เรียนนั้น โรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาลหญิง ซึ่งเป็นโรงเรียนพยาบาลของกรมการแพทย์ (เปิด พ.ศ.2489) ใช้หลักสูตรวิชาการพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย ของโรงเรียนพยาบาลฯ สิริวิราช เป็นเกณฑ์ในการสร้างหลักสูตร¹ ต่อมาเมื่อกรมการแพทย์ได้ก่อตั้งโรงเรียนพยาบาลฯ ในสังกัดขึ้นอีก จึงได้ใช้หลักสูตรคล้ายคลึงกันทั้งสามแห่ง ดังเช่น โรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาลพุทธชินราช เป็นแห่งที่สอง หลักสูตรการสอนทุกอย่างได้ดำเนินตามหลักสูตรของกรมการแพทย์ ที่ใช้ในโรงพยาบาลกลาง² วิชาที่เรียนในหลักสูตรของโรงเรียนพยาบาลฯ สังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเปิดเรียนครั้งแรก ในปี พ.ศ.2489 ที่โรงพยาบาลกลาง หรือโรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาลหญิง ประกอบด้วยวิชาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้³

¹ กองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, พัฒนาการของหลักสูตร, เอกสารอัครสำเนา, หน้า 9.

² ผกา บุญอุทิศ, "โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย โรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก", อนุสรณ์พยาบาล 2492, ไม่ระบุหน้า.

³ "หลักสูตรการศึกษา", อนุสรณ์พยาบาล 2492, ไม่ระบุหน้า.

1. วิชาพื้นฐานทั่วไป มี 2 วิชา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ จิตวิทยา
 2. วิชาพื้นฐานวิชาชีพ มี 17 วิชา ได้แก่ กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา สุขวิทยา ยาและสารน้ำ (Drugs & Solution) อาหารวิทยา ประวัติการพยาบาล และจรรยาพยาบาล โภชนาบำบัด จุลชีววิทยา, ปาโทโลยี สรรพคุณยา (Materia Medica) สุขภาพจิต การซักเตรียมของใช้และเก็บรักษา (Supplies & House Keeping) เทคโนโลยี ปรวราสติวิทยา จรรยาวิชาชีพ (Professional Adjustment) สุขาภิบาล

3. วิชาชีพ มี 26 วิชา ได้แก่ ปฏิบัติการพยาบาล การพันผ้า โรคอายุรกรรม โรคศัลยกรรม การพยาบาลอายุรกรรม การพยาบาลศัลยกรรม ประชุมพยาบาล โรคกระดูก การพยาบาลโรคกระดูก โรคเท้า การพยาบาลเท้า โรคเฉพาะสตรี การพยาบาลโรคเฉพาะสตรี โรคตา หู คอ จมูก เทคนิคห้องผ่าตัด โรคคิคค่อ สุนัขศาสตร์ การพยาบาลสุนัขศาสตร์ โรคจิต การพยาบาลโรคจิต การมารดาและทารกส่งเคราะห์ การสาธารณสุข การควบคุมสุขภาพ (Rules & Regulations of Health) อนามัยในเคหะสถาน อนามัยสังคม อนามัยโรงเรียน

กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หลักสูตรในปี พ.ศ. 2498 เพราะต้องการให้นักเรียนพยาบาลมีความรู้ ความสามารถในการพยาบาลสูงขึ้น จึงได้เพิ่มหลักสูตรพยาบาลเป็นเรียน 4 ปี ในระยะที่มีการเพิ่มระยะเวลาเรียนนี้ ตรงกับการเปิดโรงเรียนพยาบาลฯ โรงเรียนบาลนครราชสีมาพอคี่ ดังนั้น หลักสูตร 4 ปี ขึ้นตรงกับนักเรียนพยาบาล ของโรงเรียนพยาบาลนครราชสีมา รุ่น 1 โรงเรียนพยาบาลฯ โรงเรียนพุดทชชินราช รุ่น 7 และนักเรียนพยาบาลของโรงเรียนพยาบาลฯ โรงเรียนพุดทชชินราช รุ่น 10¹ ในการเพิ่มระยะเวลาเรียน และปรับปรุงหลักสูตรนี้ ได้มีการเพิ่มชั่วโมงเรียน และแก้ไขเพิ่มเติมวิชาใหม่บ้าง เพื่อให้เหมาะสมกับมาตรฐานสากล มีวิชาที่ศึกษาเพิ่มจากเดิม

ในปี พ.ศ.2501 โรงเรียนพยาบาลฯ ในสังกัดกรมการแพทย์ ได้เปลี่ยนระบบการศึกษาใหม่ ใช้ระบบ Block System ระยะเวลาเรียน 4 ปี รับนักเรียน 150 คน แบ่งเป็น 2 รุ่น ๆ ละ 75 คน เวลาสอบคัดเลือกครั้งเดียว เข้าเรียนเดือนพฤษภาคม และพฤศจิกายน เพื่อจะได้สามารถรับนักเรียนได้มากขึ้น ระบบ Block System ใช้ยู่จนถึง พ.ศ.2512 จึงรับ

¹ สัมภาษณ์ จำเนียร สิงห์กุล, หัวหน้าศึกษาศึกษการกรม 5 ข.โรงพยาบาลราชวิถี, วันและเวลาเดิม.

นักเรียนเพียงรุ่นเดียว เนื่องจากขาดแคลนครู¹ ในระบบ Block System นี้ ใ้แบ่งระยะเวลาในการศึกษา เป็น 5 บล็อก ภายในเวลาเรียน 4 ปี คือ²

1. Preclinical Block
2. Junior Block
3. Intermediate Block
4. Senior Block
5. Specialized Block

วิชาที่เรียนมีการเปลี่ยนแปลง และเพิ่มจากเดิม คือ³

1. วิชาพื้นฐานทั่วไป เพิ่มอีก 5 วิชา คือ พลศึกษา หลักและวิธีการสอนเศรษฐศาสตร์ในครอบครัว เคมี สังคมวิทยา
2. วิชาพื้นฐานวิชาชีพ เพิ่มอีก 4 วิชา คือ ชุมชนเบื้องต้น เกษตรวิทยาเบื้องต้น พัฒนาการเด็ก และการดูแล จิตวิทยาทางการแพทย์
3. วิชาชีพพยาบาล เพิ่มอีก 5 วิชา คือ การพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์เบื้องต้น การบริหารหอผู้ป่วย กฎหมายสาธารณสุข อาหารสาธารณสุข การบริหารสาธารณสุข

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ผกา ศรียุกต์ศุทธ, "ความเป็นมาและวิวัฒนาการการศึกษาพยาบาล ของกระทรวงสาธารณสุข", ฉลองครบรอบ 50 ปี สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย (พระนคร : ไทยพิทยา, 2520), หน้า 111.

² สมุททะ เปียนประวัติกการศึกษาของนักเรียนพยาบาล รุ่นที่ 13 พ.ศ.2501, โรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาลหญิง.

³ เรื่องเดียวกัน.

โรงเรียนพยาบาลในสังกัดกรมการแพทย์ มีวิธีการสอนคล้าย ๆ กัน^{1,2,3,4} คือ

การสอนทางภาคทฤษฎี

1. บรรยาย (Lecture) มีทั้งชนิดให้จดเองตามคำบรรยาย และจากคำคำบอก วิธีการของครูแต่ละคนไม่เหมือนกัน คำว่าไม่ค่อยมี ส่วนใหญ่จะจกจากการเรียนในชั้น

2. การสาธิต (Demonstration) โดยจะแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ทางโรงเรียนพยาบาลฯ โรงเรียนพยาบาลหญิง ในระยะแรกไม่มีห้องสาธิต จึงให้หอพักนักเรียนเป็นสถานที่ทำการสาธิต ใช้เตียงนอนของนักเรียนแทนเตียงผู้ป่วย และให้นักเรียนเป็นหุ่น หุ่นจริงยังไม่มี ยกเว้นบางเรื่อง จะใช้ผู้ป่วยจริงเป็นหุ่นเลย และต้องไปทำการสาธิตที่ตึกผู้ป่วย ส่วนทางโรงเรียนพยาบาลฯ พุทธ-ชินราช ทำการสาธิตที่ห้องเรียน แต่ให้นักเรียนเป็นหุ่นแทนเหมือนกัน ทางโรงเรียนพยาบาลฯ นครราชสีมา ครูจะทันสมัยกว่า เพราะมีห้องสาธิต และมีหุ่นตุ๊กตาใช้ อย่างไรก็ตามเมื่อสาธิตเสร็จแล้ว ทุกโรงเรียนจะทำเหมือนกัน คือ ให้นักเรียนจับคู่กันฝึกหัดทำการพยาบาล ครูคอยชี้แนะให้แก้ไข แล้วจึงลงฝึกปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วย

3. ทดลอง (Laboratory) วิชาที่ต้องเรียนและทดลองทำ ในห้องปฏิบัติการ ได้แก่ เคมี บัณฑิตวิทยา อาหาร ผสมยา วิชากายวิภาคมีเรียนจากศพ

การเรียนภาคปฏิบัติ

โรงเรียนทั้ง 3 แห่ง ความคล้ายคลึงกัน คือ ไม่ค่อยมีครูขึ้นไปดูนักเรียนฝึกงานบนตึก ผู้ทำหน้าที่ควบคุม ดูแล คือ ผู้ตรวจการ และหัวหน้าตึก มีลักษณะเรียนด้วยตนเองมาก การฝึกภาคปฏิบัติจะฝึกในภาคเช้า ภาคบ่ายเข้าห้องเรียน วิธีการสอนภาคปฏิบัติที่ต่างกันอยู่ในเวลานั้นคือ

¹สัมภาษณ์ นายเจ็ด อภิชาติบุตร, ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ, วันที่ 8 มีนาคม 2529 เวลา 14.30 - 15.30 น. ณ วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ.

²สัมภาษณ์ ศาสตราจารย์ ทองธวัช, รองผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ, วันที่ 8 มีนาคม 2529 เวลา 10.00 - 11.30 น. ณ วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ.

³สัมภาษณ์ สมบัติ บำรุง, เจ้าหน้าที่ฝึกอบรม, วันที่ 10 มีนาคม 2529 เวลา 8.30 - 10.00 น. ณ กองฝึกอบรม กระทรวงสาธารณสุข.

⁴สัมภาษณ์ จำเนียร สิงห์กุล, พยาบาลหัวหน้าตึก, วันที่ 11 มีนาคม 2529 เวลา 8.30 - 10.00 น. ณ ตึกสูติกรรม 5 ข. โรงพยาบาลราชวิถี.

1. การสอนในคลินิก (Ward class)
2. การประชุมอภิปรายปัญหาผู้ป่วย (Case conference)
3. ศึกษาผู้ป่วยเฉพาะกรณี ในวิชาศัลยกรรม ต้องเขียนรายงานลงสมุด (case book) 20 ราย
4. การรับเวร ส่งเวร จะไต่ถามปัญหาของผู้ป่วยขณะฟังรายงานอาการเปลี่ยนแปลงจากเวรก่อน
5. การสอนงาน ผู้ตรวจการและหัวหน้าตึกจะสอนในขณะฝึกปฏิบัติงาน เรื่องที่สอนแล้วแต่จะพบปัญหา

6. ทัก Incharge ward

เมื่อเปลี่ยนเป็นระบบบล็อก (Block System) วิธีสอนยังไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง เพียงแต่จะเรียนภาคทฤษฎีเต็มวัน ใหญ่ในเวลา 3 - 4 เดือน หลังจากนั้นฝึกงานตลอด เมื่อครบตามกำหนด จะได้ขึ้นชั้นใหม่ เรียนเฉพาะภาคทฤษฎีก่อนอีก

2. หลักสูตรและการสอนของโรงเรียนพยาบาลฯ วชิรพยาบาล และโรงเรียนพยาบาลทหารอากาศ

โรงเรียนพยาบาลทหารอากาศ ใช้หลักสูตรคล้ายคลึงกับหลักสูตรการพยาบาลศัลยกรรมและอนามัย โรงเรียนพยาบาลฯ วชิรพยาบาล และได้เพิ่มหลักสูตรวิชาการพยาบาลทหารในหลักสูตรด้วย เป็นชั่วโมงพิเศษ¹ แต่โรงเรียนพยาบาลทั้งสองแห่งนี้ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา และข้อผูกพันต่าง ๆ แตกต่างกันอยู่บ้าง คือ

คุณสมบัติของผู้เข้าเรียนพยาบาล ที่ทางโรงเรียนพยาบาลฯ วชิรพยาบาล กำหนดไว้² คือ

1. เป็นนางสาว อายุไม่ต่ำกว่า 17 ปีบริบูรณ์ และไม่เกิน 30 ปี (นับถึงวันเปิดเทอมแรกของการศึกษา)

¹โรงเรียนพยาบาลทหารอากาศ, ประวัติโรงเรียนเจ้าอาวาสพยาบาล กองทัพอากาศ และหลักสูตรวิชาการพยาบาลศัลยกรรมและอนามัย แห่งกองทัพอากาศ, เอกสารอัครคำเนา, หน้า 1.

²อภิตีพย์ แคงสว่าง, "ประกาศเทศบาลนครกรุงเทพฯ คุณสมบัติ พันความรู้ และหลักสูตร การศึกษาวิชาพยาบาลศัลยกรรมและอนามัย วชิรพยาบาลเทศบาลนครกรุงเทพฯ", อนุสรณ์ วชิรพยาบาล หน้าที่ 1 พ.ศ. 2501, ม.ป.ท. ม.ป.ป., หน้า 303.

2. มีพื้นความรู้ที่ได้รับประกาศนียบัตรประโยคมัธยมวิสามัญศึกษาคอนปลาย หรือเทียบเท่าวิทยฐานะเท่าประโยคมัธยมวิสามัญศึกษาคอนปลาย

3. เป็นผู้มีร่างกาย และจิตใจสมบูรณ์ไม่ผิดปกติ มีน้ำหนักตัวอย่างน้อย 40 กก. ส่วนสูงอย่างน้อย 148 ซม.

4. มีความประพฤติดี และมีความสนใจในวิชาพยาบาล

ส่วนกำหนดเวลาการศึกษาและข้อผูกพันนั้น โรงเรียนพยาบาลฯ วชิรพยาบาล ได้กำหนดไว้ดังนี้¹

1. หลักสูตรการศึกษามีกำหนด 4 ปี ผู้ที่สำเร็จและสอบไล่ได้ตามปกติ จะได้รับประกาศนียบัตรวิชาพยาบาลตติยครุภและอนามัย

2. ผู้ที่สำเร็จการศึกษาแล้ว จะต้องปฏิบัติงานให้แก่การแพทย์ หรือการสาธารณสุข ในหน่วยงานของเทศบาล ไม่น้อยกว่า 4 ปี หรือแล้วแต่ความต้งอาการของเทศบาล โดยได้รับเงินตามที่ ก.พ.ได้กำหนดไว้

3. ถ้านักเรียนลาออกจากโรงเรียน หรือต้องออกโดยความผิดส่วนตัว หรือเมื่อสำเร็จแล้วไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข ผู้ปกครองต้องชดใช้เงินให้เทศบาลนครกรุงเทพ เป็นจำนวนเงินสองเท่าของเงินที่เทศบาลนครกรุงเทพได้จ่ายไป พร้อมทั้งดอกเบี้ยตามกฎหมาย ตลอดเวลาที่ผู้เรียนได้ศึกษา

ส่วนทางโรงเรียนจาอากาศพยาบาลหญิง (โรงเรียนพยาบาลฯ ทหารอากาศ) มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาที่ค่อนข้างจะละเอียด แต่ก็มีคุณสมบัติที่เหมือนกับโรงเรียนพยาบาลฯ วชิรพยาบาล ในด้านพื้นฐานความรู้ รัศมีอายุ ต้อง เป็นโสดเช่นเดียวกับสถาบันอื่น ๆ ส่วนสูงไม่ต่ำกว่า 150 เซนติเมตร เท่ากันกับโรงเรียนพยาบาลฯ สังกัดกรมการแพทย์ คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาในโรงเรียนจาอากาศพยาบาลหญิง ได้กำหนดไว้ถึง 12 ข้อ ควบกัน คือ²

1. สำเร็จการศึกษาชั้นประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2503 หรือชั้นมัธยมปีที่ 6 ตามแผนการศึกษาเดิม

2. อายุไม่ต่ำกว่า 17 ปีบริบูรณ์ ในวันเปิดการศึกษา

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 304.

² กองทัพอากาศ, สำเนา พ.อ.10899/04 ระเบียบกองทัพอากาศว่าด้วยนักเรียนจาอากาศพยาบาลหญิง พ.ศ.2504, ประกาศ ณ วันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ.2504, หน้า 1.

3. สัญชาติไทย และบิดา มารดา มีสัญชาติไทยโดยกำเนิด แต่ถ้าบิดา เป็นนายทหารสัญญาบัตร หรือนายทหารชั้นประทวน ซึ่งมีสัญชาติไทยโดยกำเนิดแล้ว มารดาจะมีใช้เป็นสัญชาติไทยโดยกำเนิดก็ได้

4. มีอวัยวะ รูปร่าง ลักษณะ ท่าทาง และขนาดของร่างกายเหมาะสมแก่การรับราชการทหาร ต้องมีน้ำหนักตัวไม่ต่ำกว่า 40 กิโลกรัม และมีความสูงไม่น้อยกว่า 150 เซนติเมตร ไม่เป็นโรคตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร

5. เป็นโสด

6. ไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัว

7. ไม่เป็นผู้บกพร่องในศีลธรรมจรรยา และความประพฤติ โดยมีหนังสือรับรองของโรงเรียนที่ตนศึกษามาแสดง

8. ไม่เป็นผู้อยู่ในระหว่างเป็นจำเลยในคดีอาญา และไม่เคยต้องคำพิพากษา โดยจำคุก หรือกักขัง เว้นแต่ความผิดในลักษณะฐานลหุโทษ หรือความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

9. ไม่เป็นผู้อยู่ในระหว่างพักราชการ

10. ไม่เคยเป็นผู้ถูกปลดเพราะความผิด หรือถูกไล่ออกจากราชการ หรือถูกไล่ออก เนื่องจากความประพฤติเสื่อมเสีย จากสถานศึกษาใด ๆ

11. บิดา มารดามีอาชีพอันชอบธรรม และเป็นหลักฐาน

12. เป็นผู้ได้รับอนุญาตจากบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ให้สมัคร เข้าเป็นนักเรียนจ่าอากาศพยาบาลหญิง

กำหนดเวลาเรียนและข้อผูกพัน¹

ทางโรงเรียนจ่าอากาศพยาบาลหญิง ได้กำหนดเวลาเรียนไว้ 4 ปี เช่นเดียวกับทางโรงเรียนพยาบาลฯ วชิรพยาบาล โดยแบ่งเป็น ชั้นปีที่ 1, 2, 3 และ 4 แต่ละชั้นปีการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ภาค ส่วนข้อผูกพันอื่น ๆ คือ

1. นักเรียนจ่าอากาศพยาบาลหญิง ที่สำเร็จการศึกษาคตามหลักสูตรทางราชการ จะให้ประกาศนียบัตร และบรรจุเข้าเป็นข้าราชการในกองทัพอากาศ รับเงินเดือน อัตราชั้น 9 (700.00 บาท) และได้รับการแต่งตั้งยศตามอัตราเงินเดือน

¹พลอากาศเอก บุญชู จันทร์ เบกษา, "ระเบียบกองทัพอากาศว่าด้วยนักเรียนจ่าอากาศพยาบาลหญิง", หลักสูตรวิชาการพยาบาลกองทัพอากาศและอนามัย, วันที่ 24 ธันวาคม 2504, (เอกสารอัคราเนา)

2. นักเรียนจาอากาศพยาบาลหญิง เมื่อสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรแล้ว ต้องรับราชการในกองทัพอากาศ เป็นเวลา 2 ปี และในระหว่างที่รับราชการ 2 ปี จะต้องเป็นโสด เมื่อรับราชการครบกำหนดแล้ว ทางราชการจะปลดออกจากราชการ เว้นแต่ผู้ที่ขอสมัครเข้ารับราชการต่อ และทางราชการมีความต้องการให้อยู่รับราชการต่อไป และให้ทำหลักฐานการสมัครเข้ารับราชการไว้ตามระเบียบกองทัพอากาศ

3. นักเรียนจาอากาศพยาบาลหญิง ประพฤติตนเป็นที่เสื่อมเสีย ดังต่อไปนี้ ให้ปลด และไล่ออกจากความเป็นนักเรียน คือ

3.1 ประพฤติตนจนเสียชื่อเสียง และเกียรติ หรืออาจเป็นเหตุให้เสื่อมเสียชื่อเสียง และเกียรติของตน หรือของหมู่คณะอย่างร้ายแรง

3.2 ละเมิควินัยทางทหารอย่างร้ายแรง จนเป็นเหตุ หรืออาจเป็นเหตุให้เกิดความไม่สงบ หรือความไม่ปลอดภัยขึ้นแก่หมู่คณะ หรือการกระทำอย่างใด ๆ อันสื่อให้เห็นว่าเป็นผู้ไม่สมควรจะเป็นนักเรียนจาอากาศพยาบาลหญิง

4. นักเรียนจาอากาศพยาบาลหญิง ที่ออกจากความเป็นนักเรียน ผูกครองหรือผูกคู่ประกัน ต้องใช้เงินค่าสิ่งของทางราชการเสียหาย ค่าสิ่งของที่ทางราชการจ่ายไปยังไม่หมดอายุ ซึ่งนักเรียนจาอากาศพยาบาลหญิงผู้นั้นได้รับไปแล้วทั้งสิ้น ให้แก่กองทัพอากาศ กับต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่กองทัพอากาศอีก เป็นเงินปีละ 1,000.00 บาท ตามจำนวนปีที่ศึกษา ภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ทางราชการแจ้งให้ทราบ

สำหรับวิชาที่เรียนในหลักสูตร ของโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย วชิรพยาบาล มี 8 หมวด รวมเวลาเรียนทั้งหมด 2,115 ชั่วโมง คือ¹

1. ชีววิทยาและกายภาพวิทยาศาสตร์	327	ชั่วโมง
2. สังคมสงเคราะห์	108	ชั่วโมง
3. อายุรศาสตร์	108	ชั่วโมง
4. การพยาบาลทั่วไป	858	ชั่วโมง
5. สูติศาสตร์	188	ชั่วโมง
6. สาธารณสุข	404	ชั่วโมง

¹"หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย วชิรพยาบาล เทช-บาลนครกรุงเทพ" อนุสรณ์วชิรพยาบาล หน้าที่ 1 พ.ศ.2501, หน้า 141 - 176.

7. โรคจิต 65 ชั่วโมง

8. วิชาพิเศษ 165 ชั่วโมง

วิชาเหล่านี้จัดเป็นวิชาพื้นฐานทั่วไป 6 วิชา พื้นฐานวิชาชีพ 16 วิชา วิชาชีพ 30 วิชา ส่วนโรงเรียนพยาบาลทหารอากาศ ใช้หลักสูตรคล้ายคลึงกับหลักสูตรการพยาบาล ผดุงครรภ์และอนามัย และโรงเรียนพยาบาลฯ วชิรพยาบาล และได้เพิ่มวิชาการพยาบาลทหารในหลักสูตรเป็นชั่วโมงพิเศษ¹ วิชาทหารที่เพิ่มเติม มี 2 หมวด คือ²

วิชาการพยาบาลทหาร มี 4 วิชา คือ การพยาบาลทั่วไป การพยาบาลทหารในสนาม การรักษาพยาบาล และการส่งกลับ เวชศาสตร์การบิน และการพยาบาลทางเวชศาสตร์การบิน

วิชาพิเศษ มี 4 วิชา คือ ระเบียบวินัยข้อบังคับทหารและหนังสือราชการ การฝึกวิชาทหาร การใช้แปล การปรับปรุงวิธีเรียน เขียน อ่าน และพูด

วิธีการสอน

ทางโรงเรียนพยาบาลฯ วชิรพยาบาล และโรงเรียนพยาบาลฯ ทหารอากาศ นอกจากจะมีหลักสูตรคล้ายกันแล้ว ยังมีวิธีการสอนที่คล้ายกันด้วย นักเรียนพยาบาลรุ่นแรกของวชิรพยาบาล ต้องไปเรียนบางวิชา และฝึกงานที่โรงพยาบาลศิริราช ครูที่สอนมาจากศิริราชเกือบทั้งสิ้น³ ส่วนทางโรงเรียนพยาบาลทหารอากาศ ครูที่สอนเข็ดมาจากสถาบันต่าง ๆ หลายแห่ง และต้องไปฝึกงานที่โรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ด้วย⁴

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

กองกลางธรรมมหาวิทยาลัย

¹โรงเรียนพยาบาลทหารอากาศ, หลักสูตรวิชาการพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย แห่งโรงเรียนพยาบาลทหารอากาศ, เอกสารอัครดำเนิน, 2504.

²เรื่องเดียวกัน.

³สัมภาษณ์ รุทามาต พุทธิพิทักษ์, ผู้ช่วยหัวหน้าพยาบาลฝ่ายวิชาการ โรงพยาบาลวชิระ วันที่ 13 มีนาคม 2529 เวลา 13.30 - 15.00 น. ณ โรงพยาบาลวชิระ.

⁴สัมภาษณ์ น.ท.หญิง อรอนันท์ จันทร์ขาว เจ้าหน้าที่กองวิทยุการ กรมแพทย์ทหารอากาศ วันที่ 13 มีนาคม 2529 เวลา 10.00 - 12.00 น. ณ กรมแพทย์ทหารอากาศ.

ในค่านวิธีการสอนทางภาคทฤษฎี ของโรงเรียนพยาบาลฯ ทั้งสองแห่งนี้ คล้ายกัน และมี 3 วิธีด้วยกัน คือ¹

1. บรรยาย (Lecture) มีทั้งให้จกเองตามคำอธิบาย และจกตามคำบอก

2. สาธิต (Demonstration) ทางโรงเรียนพยาบาลฯ วชิรพยาบาล ให้นักเรียนดูการสาธิตในห้องบรรยาย ครูจะเตรียมเครื่องมือมาพร้อม ทำให้นักเรียนดู ให้นักเรียนเป็นหุ่น แล้วจะให้นักเรียนจับคู่กันทำ ครูตีหมให้รับปรุงแก้ไข ส่วนทางโรงพยาบาลทหารอากาศ มีห้องสาธิต แต่มีอุปกรณ์ไม่พร้อม วิธีสาธิตมีขั้นตอนเหมือนกับวชิรพยาบาล

3. ทดลอง (Laboratory) เข้าห้องทดลองในวิชาเคมี จุลชีว อาหาร ทางโรงเรียนพยาบาลฯ วชิรพยาบาล จะใช้ห้องทดลองของโรงพยาบาลวชิระและศิริราช ส่วนโรงเรียนพยาบาลฯ ทหารอากาศ จะใช้ห้องทดลองของโรงเรียนนายเรืออากาศ โรงพยาบาลภูมิพลและศิริราช

การสอนทางภาคปฏิบัติ²

ทางโรงเรียนพยาบาลฯ วชิรพยาบาล และโรงเรียนพยาบาลฯ ทหารอากาศ ไม่มีครูประจำตึก มีครูจากทางโรงเรียนเดินไปคู่ม้าง ส่วนใหญ่เรียนกับหัวหน้าตึก วิธีการสอนทางภาคปฏิบัติของทั้ง 2 โรงเรียนนี้ ในครั้งแรกไม่มีชั้นเรียนในคลินิก นักเรียนจะเรียนจากการฝึกงานเป็นส่วนใหญ่ โดยเรียนจาก

1. การสอนข้างเตียงผู้ป่วย (Bed Side teaching) โดยหัวหน้าตึก เป็นผู้สอน โดยพบอะไรก็จะสอนให้
2. รับเวรส่งเวร
3. ศึกษาเฉพาะกรณี (Case study)
4. ทำคลอด 20 ราย ลงสมุดบันทึก (case book)
5. ฝึกงานนอกสถานที่

¹ สัมภาษณ์ จุฑามาศ พุทธิพิทักษ์ และ น.ท.หญิง อรพันธ์ จันทร์ขาว, วันและเวลาเดิม.

² เรื่องเดียวกัน.

3. หลักสูตรและการสอนของโรงเรียนพยาบาล โรงพยาบาลมิชชั่น ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ตั้งขึ้นโดยคณะมิชชันนารี ใช้หลักสูตรคล้ายกับโรงเรียนพยาบาลในสหรัฐอเมริกา และนำมาปรับให้เข้ากับสังคมไทย¹

ในค่านิยมสมัยของผู้เข้าศึกษา ของนักเรียนพยาบาล โรงพยาบาลมิชชั่น ไม่แตกต่างจากสถานศึกษาอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว พบคุณสมบัติที่แตกต่างจากโรงเรียนพยาบาล กรมการแพทย์ โรงเรียนพยาบาล วชิรพยาบาล เพียงประการเดียว คือ รัศมีอายุของผู้เข้าศึกษาซึ่งทางโรงเรียนพยาบาล มิชชั่น กำหนดไว้สูงกว่าที่อื่น คือ 17 - 35 ปี² ส่วนคุณสมบัติที่อื่น ๆ คล้ายคลึงกับโรงเรียนพยาบาล แห่งอื่น ๆ ในยุคนั้น

ในเรื่องระยะเวลาเรียนและข้อผูกพัน คล้าย ๆ กับโรงเรียนพยาบาลแห่งอื่น ๆ มีส่วนที่แตกต่าง ซึ่งได้ขมุกขมูญจากการสัมภาษณ์ อาจารย์อัปสร ทัทพันธ์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนพยาบาล มิชชั่น ได้เล่าว่า "ครั้งแรกที่เปิดสอน นอกจากจะใช้หลักสูตรจากสหรัฐอเมริกาแล้ว ระเบียบการปกครองนักเรียนในโรงเรียนและหอพัก ก็ค่อนข้างให้อิสระกับนักเรียนแบบฝรั่งมาก โดยอนุญาตให้นักเรียนเช่นนี้ออกจากโรงเรียนได้เอง ภายหลังต้อง เปลี่ยนเป็นที่ผูกครองมารับ ทางผู้ปกครองร้องขอมา"³

หลักสูตรที่เปิดครั้งแรกไม่มีวิชาศุภกรรม มีแต่หลักสูตรการพยาบาลอย่างเดียว มีระยะเวลาในการศึกษา 3 ปี จบแล้วได้รับคุณวุฒิ Diploma in Nursing ผู้ที่จบการศึกษาในหลักสูตรพยาบาลที่ยังไม่มีหลักสูตรศุภกรรมนี้ ภายหลังได้กลับมาเรียนศุภกรรม อีก 6 เดือน เมื่อทางโรงเรียนได้เปิดหลักสูตรศุภกรรม ในปี พ.ศ. 2498 ระยะเวลาเรียนรวมเป็น 3 ปี 6 เดือน เรียนจบแล้วต้องทำงานใช้ 2 ปี⁴

¹ สัมภาษณ์ อัปสร ทัทพันธ์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนพยาบาล มิชชั่น, วันที่ 8 มีนาคม 2529, เวลา 8.30 - 12.00 น. ณ โรงเรียนพยาบาล มิชชั่น.

² Bangkok Sanitarium and Hospital Bulletin for School of Nursing and School of Midwifery 1966 - 1967, p.6 - 7

³ สัมภาษณ์ อัปสร ทัทพันธ์, วันและเวลาเดิม.

⁴ เรื่องเดียวกัน.

วิชาที่เรียนของโรงเรียนพยาบาลฯ มิซัน เมื่อเปิดครั้งแรก มีดังนี้¹

1. วิชาพื้นฐานทั่วไป มี 4 วิชา คือ เคมี จิตวิทยา พลศึกษา และศาสนา (ศาสนาต้องเรียนทุกชั้นปี)

2. วิชาพื้นฐานวิชาชีพ มี 8 วิชา คือ กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา สุขวิทยา ส่วนบุคคล ประวัติการพยาบาล จรรยาวิชาชีพ เกษัชวิทยา อาหารวิทยา โภชนบำบัด จุลชีววิทยา

3. วิชาชีพพยาบาล มี 27 วิชา คือ ชรบาบัด และการนวด หลักสูตรพยาบาล โรคทางอายุรศาสตร์และการพยาบาล โรคติดต่อและการพยาบาล วัณโรคและการพยาบาล การพยาบาลกามโรค การพยาบาลโรคเมื่องร้อน เทคนิคห้องผ่าตัด โรคนตา หู คอ จมูก และการพยาบาลโรคเฉพาะสตรีและการพยาบาล โรคกระดูกและการพยาบาล ปัจจุบันพยาบาล การบริหารหอผู้ป่วย สุนัขศาสตร์และการพยาบาล โรคเด็กและการพยาบาล โรคจิตและการพยาบาล การพยาบาลและบริการสุขภาพในครอบครัว

ทางโรงเรียนพยาบาลฯ มิซัน ได้ปรับปรุงหลักสูตรใหม่ ในปี พ.ศ.2501 มีวิชาที่เรียนเพิ่มขึ้น ระยะเวลาเรียนพยาบาล 3 ปี และเรียนอังกฤษ 6 เดือน วิชาที่เรียนแบ่งเป็น 6 หมวด วิชา คือ วิทยาศาสตร์ชีวภาพและกายภาพ สังคมศาสตร์ การพยาบาลวัฒนธรรม การพยาบาลสาธารณสุข การอังกฤษและอนามัยและเด็ก² ซึ่งแบ่งเป็น วิชาพื้นฐานทั่วไป 10 วิชา พื้นฐานวิชาชีพ 18 วิชา และวิชาชีพ 31 วิชา

วิธีการสอน³

วิธีการสอนของโรงเรียนพยาบาลฯ มิซัน ก็เช่นเดียวกับโรงเรียนอื่น ๆ ที่กล่าวแล้ว คือนักเรียนจะขึ้นปฏิบัติงานตอนเช้า ภาคบ่ายจะเรียนในชั้นเรียน วิธีการสอนทางภาคทฤษฎี มี 3 วิธี คือ

1. บรรยาย (Lecture) จะสอนเป็นภาษาอังกฤษ เพราะผู้สอนเป็นชาวต่างชาติ แต่จะมีอาจารย์เจียมกมล ทองประเสริฐ เป็นผู้ดูแลและช่วยเป็นล่ามด้วย

---

¹โรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาลมิซัน, ในรายงานผลการศึกษานักเรียนพยาบาล รุ่นแรก พ.ศ.2493.

²โรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาลมิซัน, ในรายงานผลการศึกษานักเรียนพยาบาล รุ่น พ.ศ.2501.

³สัมภาษณ์ อัสสัมชัญ ทัพนันท์, วันและเวลาเดิม.

2. สาธิต (Demonstration) มีห้องสาธิตโดยเฉพาะ ครูทำให้ดูและให้นักเรียนจับคู่กันทำให้ครูดู เมื่อขึ้นฝึกงานมีสมมุติให้ครู เช่น ชื่อกำกับว่า ฝึกทำอะไร ไปแล้ว

3. ทดลอง (Laboratory) เข้าห้องทดลองในวิชาเคมี จุลชีววิทยา กายวิภาคศาสตร์และอาหาร

การสอนทางภาคปฏิบัติ นักเรียนปี 1 ไม่มีเวรฝึก ปี 2 ปลายปี จึงเริ่มให้อยู่เวรฝึกได้ การฝึกทางภาคปฏิบัติ จะมีครูควบคุมตลอด ครูเป็นชาวต่างชาติ แต่จะมีครูไทย คือ อาจารย์เฉลียว ปฏิเวทย์วิเศษ เป็นผู้ควบคุมดูแลอยู่บนตึกผู้ช่วยตลอด และมีหัวหน้าตึกเป็นคนไทย ช่วยสอนงานบนตึกผู้ช่วยให้นักเรียน และมีการมอบหมายงานให้นักเรียนเป็นลายลักษณ์อักษร วิธีการสอนทางภาคปฏิบัติ มี 4 วิธี คือ

1. การประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาผู้ช่วย (Case Conference)
2. การอภิปรายกลุ่ม (Group discussion)
3. ศึกษาผู้ช่วยเฉพาะกรณี (Case Study) 1 ราย
4. การสอนข้างเตียงผู้ช่วย (Bed Side teaching) ขณะที่นักเรียนกำลังให้การพยาบาล จะมีครูหรือหัวหน้าตึก คอยตรวจตรา และสอนไปควบ

4. หลักสูตรและการสอนของโรงเรียนพยาบาลในสังกัดมหาวิทยาลัย

โรงเรียนพยาบาลระดับพื้นฐานแห่งสุดท้ายของยูเอ็น คือ โรงเรียนพยาบาลดง-ครรภและอนามัย คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลนคร เชียงใหม่ ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่เข้าศึกษา แยกต่างจากสถาบันอื่น ๆ อยู่หลายประการ คือ

1. อายุระหว่าง 17 - 25 ปี
2. เป็นผู้สำเร็จการศึกษาชั้นเตรียมอุดมศึกษา หรือเทียบเท่า ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ
3. น้ำหนักตัว ไม่น้อยกว่า 38 กิโลกรัม และมีส่วนสูงไม่น้อยกว่า 148 เซนติเมตร

คณะผู้แทนบริหาร (เพื่อการพัฒนาต่างประเทศ) ของสหรัฐอเมริกา, โรงเรียนพยาบาลฯ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลนคร เชียงใหม่, หน้า 7.

กำหนดระยะเวลาศึกษาและข้อผูกพัน

โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลนคร-
เชียงใหม่ แยกการศึกษาเป็น 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรวิชาพยาบาลและอนามัย เป็นหลักสูตร
เกี่ยวกับการพยาบาลทั่วไป และการพยาบาลสาธารณสุข มีกำหนดเวลาเรียน 3 ปี เมื่อสำเร็จ
การศึกษาจะได้รับอนุมัติบัตรพยาบาลและอนามัย เมื่อเข้ารับราชการจะได้รับเงินเดือนใน
อัตราข้าราชการพลเรือนสามัญชั้นตรี อันตัย 1 ชั้น 750.00 บาท และหลักสูตรวิชาผดุงครรภ์
เป็นหลักสูตรที่รับเฉพาะผู้จบวิชาการพยาบาลและอนามัยแล้ว ศึกษาเกี่ยวกับการผดุงครรภ์โดยเฉพาะ
มีกำหนดเวลาเรียน 6 เดือน เมื่อสำเร็จการศึกษา จะได้รับเงินเดือนในอัตราข้าราชการพลเรือน
สามัญชั้นตรี อันตัย 1 ชั้น 800.00 บาท ¹

ส่วนข้อผูกพัน เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว กำหนดไว้ 3 ประการ² คือ

1. ต้องทำงานในโรงพยาบาลนครเชียงใหม่ โดยได้รับเงินเดือนตามคุณวุฒิ
เป็นเวลาอย่างน้อย 1 ปี เท่ากับโรงเรียนพยาบาลฯ ในสังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข
2. ถ้าผู้ใดเรียนไม่สำเร็จ โดยลาออกเสียก่อน หรือไม่ยอมทำงานให้ตาม
ข้อผูกพัน ในข้อ 1 จะต้องชำระเงินให้แก่คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ คิดเป็นเงิน
เดือนละ 300.00 บาท นับตั้งแต่เริ่มรับทุน ถ้าเป็นนักศึกษาจนถึงวันออก

3. โรงเรียนจะจ่ายเครื่องแบบสำหรับฝึกปฏิบัติงาน ให้คนละ 1 ชุด ในปีแรก
และคนละสองชุดในปีต่อไปตลอดหลักสูตรการศึกษา เครื่องแบบนอกนั้น รวมทั้งอุปกรณ์นักศึกษาต้อง
หามาเอง

ทางโรงเรียนพยาบาลฯ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งได้
เปิดหลักสูตรอนุมัติบัตรพยาบาล ในปี พ.ศ. 2504 นั้น วิชาที่จัดไว้ในหลักสูตรคล้ายกันกับหลักสูตร
อนุมัติบัตรพยาบาล ของโรงเรียนพยาบาลฯ ศิริราช³

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 39.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

³ สัมภาษณ์ วิเชียร ทวีลาภ, ควบค้คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 14

วิชาที่เรียนในหลักสูตร¹ มีดังต่อไปนี้

1. วิชาพื้นฐานทั่วไป มี 6 วิชา ได้แก่ เคมี จิตวิทยา สังคมวิทยา ภาษาอังกฤษ หลักการสอน พลศึกษา

2. วิชาพื้นฐานวิชาชีพ มี 14 วิชา ได้แก่ กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา รังสีวิทยา จุลินทรีย์วิทยา ปาราศาสตร์วิทยา โภชนาการ พยาธิวิทยา เภสัชวิทยา จรรยาวิชาชีพ โภชนาการบำบัด สุขภาพจิต ปัญหาทางสังคมของผู้ป่วย ประวัติการพยาบาล การสอนในหอผู้ป่วย ภาวะวิวัฒน์

3. วิชาชีพพยาบาล มี 20 วิชา ได้แก่ การพยาบาลเบื้องต้น อายุรศาสตร์ การพยาบาลอายุรศาสตร์ การพยาบาลศัลยศาสตร์ การพยาบาลจักษุ โสต คอ นสิก และลาริงค์ การพยาบาลในท้องหัตถการ การพยาบาลยูโรวิทยา การพยาบาลออโรบิติก การพยาบาลโรคติดต่อ การพยาบาลนิเวศศาสตร์ ปัจจุบันพยาบาล โรคจิต กุมาร เวชศาสตร์ สุนัขศาสตร์ การพยาบาลสาธารณสุขศาสตร์ การพยาบาลโรคจิต การพยาบาลสุนักศาสตร์ การพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ การบริหารหอผู้ป่วย ปัญหาสังคมเกี่ยวกับการพยาบาลสาธารณสุข

วิธีการสอน²

วิธีการสอนของโรงเรียนพยาบาลฯ คณะแพทยศาสตร์ เชียงใหม่ ไม่แตกต่างจากโรงเรียนพยาบาลศิริราช และอาจารย์ไปจากศิริราชเป็นส่วนใหญ่

วิธีการสอนทางภาคทฤษฎี

1. บรรยาย (Lecture)
2. สาธิต (Demenstratien)
3. ทดลอง (Laberatory)

วิธีการสอนภาคปฏิบัติ

1. การนิเทศ (Supervision)

¹ คณะผู้แทนบริหาร (เพื่อการพัฒนาาระหว่างประเทศ) ของสหรัฐอเมริกา, โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลนครเชียงใหม่, หน้า 12 - 17.

² สัมภาษณ์ วิเชียร ทวีลาภ, คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 8 มกราคม 2529 เวลา 9.00 - 10.00 น. ณ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

2. การสอนในคลินิก (Clinical teaching)

3. การประชุมกลุ่ม (Conference)

4. การศึกษาผู้ป่วยเฉพาะกรณี (Case study)

ในยุคในพม่า โรงเรียนพยาบาลฯ ศิริราช ซึ่งสังกัดอยู่กับคณะแพทยศาสตร์ ใ้
การปรับปรุงหลักสูตร ในระหว่างปี พ.ศ.2493 - 2498 โดยการเพิ่มการอบรม และการปฏิบัติ
งานค่านอนามัยให้มากขึ้น และได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็น "โรงเรียนพยาบาลดุสิต
อนามัย" ตั้งแต่นั้นมา¹ และได้เปลี่ยนเป็นอนุปริญาพยาบาล ในปี พ.ศ.2502 รับผิดชอบการศึกษา
มัธยมปีที่ 8 เรียน 3 ปี 6 เดือน เป็นการศึกษา 3 ปี ดุสิต 6 เดือน²

ต่อมาทางโรงเรียนพยาบาลฯ ศิริราช ได้เสนอโครงการขึ้น วิทยาศาสตร์บัณฑิต
(พยาบาล) และได้รับอนุมัติจากสภามหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ให้เปิดทำการสอนได้ในปี พ.ศ.
2499³

สำหรับคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาระดับปริญญาตรี จะรับผู้ที่จบการศึกษาชั้นมัธยมปีที่
8 ระยะเวลาเรียน 4 ปี เรียนวิชาวิทยาศาสตร์รากฐาน 2 ปี ที่คณะเภสัชศาสตร์ (ย้ายมาเรียน
ที่คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ พ.ศ.2502) และเรียนวิชาการพยาบาลทั่วไป 2 ปี สำเร็จได้รับ
ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาวิชาดุสิตควบคู่ ต้องศึกษาต่ออีก
6 เดือน ได้รับประกาศนียบัตรดุสิตอีก 1 ใบ โรงเรียนได้ Miss Lydia
Reich พยาบาลอเมริกัน จากองค์การ USOM มาเป็นที่ปรึกษาทางการศึกษาหลักสูตร
ปริญญาพยาบาล เป็นเวลา 2 ปี ในปี พ.ศ.2500 - 2502⁴

¹ วิเชียร ทวีลาภ, "ประวัติและวิวัฒนาการของโรงเรียนพยาบาลฯ ของสมเด็จพระเจ้า
พระศรีพัชรินทราบรมราชินี", ศิริราชพยาบาลอนุสรณ์ 72 ปี, หน้า 63.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 64.

³ พิมพ์ภาพพิมพ์ยาเกท, "การก้าวหน้าขั้นต่อไปของพยาบาล", อนุสรณ์ 60 ปี โรงเรียน
พยาบาลฯ ของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินี, ไม่ระบุหน้า.

⁴ วิเชียร ทวีลาภ, "ประวัติและวิวัฒนาการของโรงเรียนพยาบาลฯ ของสมเด็จพระเจ้า
พระศรีพัชรินทราบรมราชินี", ศิริราชพยาบาลอนุสรณ์ 72 ปี, หน้า 64.

วิชาที่เรียนในหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิตพยาบาล ประกอบด้วย¹

1. วิชาพื้นฐานทั่วไป มี 11 วิชา ได้แก่ ชีววิทยา เคมีอินทรีย์ ฟิสิกส์ ภาษาอังกฤษ จิตวิทยา พลศึกษา เคมีวิเคราะห์คุณภาพ เคมีอินทรีย์ สังคมวิทยา หลักการศึกษาทั่วไป หลักการสอน

2. วิชาพื้นฐานวิชาชีพ มี 16 วิชา ได้แก่ กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา จุลชีววิทยา สรรพคุณยา โภชนาการ ชีวเคมี สุขาภิบาล วิทยาศาสตร์แพทย์เบื้องต้น โภชนาบำบัด พยาธิวิทยา พาราสิทวิทยา การสอนในคลินิก สุขวิทยาแห่งจิต โภชนาการในค่านสาธารณสุข ปัญหาสังคมในค่านสาธารณสุข กฎหมายและชีวสถิติ จรรยาวิชาชีพ

3. วิชาชีพพยาบาล มี 30 วิชา ได้แก่ ศิลปการพยาบาล การพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์เบื้องต้น อายุรศาสตร์ การพยาบาลอายุรศาสตร์ โรคติดเชื้อ การพยาบาลโรคติดเชื้อ การพยาบาลในคลินิกเบื้องต้น ศัลยศาสตร์ การพยาบาลศัลยศาสตร์ ออโรบิติก ยูโรวิทยา การพยาบาลในห้องหัตถการ โรคตา หู คอ จมูก และการพยาบาล ปัจจุบันพยาบาล นรีเวชวิทยา การพยาบาลนรีเวชวิทยา กุมารเวชศาสตร์ การพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ การพยาบาลรังสีเอ็กซ์ โรคจิต การพยาบาลโรคจิต การบริหารหอผู้ป่วย สุนัขศาสตร์ การพยาบาลสุนัขศาสตร์ โรคที่ป้องกันได้ วิจัยาระเบียบโรงพยาบาล การบริหารค่านสาธารณสุข การพยาบาลสาธารณสุข การตรวจและทารกส่งเคราะห์

4. วิชาเลือก 2 วิชา

วิธีการสอน

ทางภาคทฤษฎี เรียนที่คณะเภสัชฯ แต่เรียนกับกลุ่มสุขาภิบาล และเทคนิคการแพทย์ วิธีการสอนในห้องเรียน มี 3 วิธี คือ²

1. บรรยาย (Lecture)
2. การสาธิต (Demonstration)
3. ทดลอง (Laboratory)

¹ "หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล)", อนุสรณ์ 60 ปี โรงเรียนพยาบาลฯ ของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินี, ไม้ระบุงหน้า.

² สัมภาษณ์ สัมพันธ์ หนูชื้อระนันท์ หัวหน้าภาควิชาการพยาบาลศัลยศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, วันที่ 31 มีนาคม 2529 เวลา 9.00 - 12.00 น.

ทางภาคปฏิบัติ มีวิธีการสอน 9 วิธี คือ¹

1. การสอนในคลินิก (Clinic teaching) มีทั้งการสอนที่วางแผนกำหนดไว้ล่วงหน้า การสอนเมื่อพบกรณีผู้ป่วยที่น่าสนใจ และการสอนข้างเตียงขณะฝึกทำการพยาบาลผู้ป่วย แล้วแต่ครูจะนิเทศพบปัญหา ขณะฝึกงานจะมีสมุดแสดงประสบการณ์ที่ได้ฝึกหัดทำแล้ว ให้ครูเซ็นชื่อกำกับไว้

2. การประชุมวางแผนการพยาบาล (Nursing care conference)

3. การแสดงบทบาทสมมุติ (Role playing)

4. ศึกษาผู้ป่วยเฉพาะกรณี (Case study)

5. ฝึกสอนในวิชาการสอน (Teaching Practice) ฝึกกันเองกับเพื่อนร่วมชั้น ไม่ได้ฝึกสอนนักเรียนจริง

6. การวางแผนการพยาบาล (Daily care plan)

7. การนิเทศ (Supervision)

8. การศึกษาด้วยตนเอง

9. การทูลงานและฝึกงานนอกสถานที่

5. หลักสูตรและการสอนของโรงเรียนพยาบาลในระดับหลังสำเร็จการศึกษาศาสนาพยาบาล

พื้นฐาน

สำหรับผู้ที่จะศึกษาคือ ในระดับสูงหลังจาก เรียนจบวิชาพยาบาลพื้นฐานแล้วนั้น ได้มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาไว้เช่นเดียวกัน โดยทางโรงเรียนพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้า เป็นนักศึกษาพยาบาลสาธารณสุข ไว้ดังต่อไปนี้²

1. ผู้สมัครจะต้อง เป็นผู้สำเร็จการพยาบาลและคุณครุภัก จากโรงเรียนพยาบาลแห่งใดแห่งหนึ่งของรัฐบาล หรือที่รัฐบาลรับรองวิทยฐานะ เทียบเท่าแล้ว

2. อายุไม่เกิน 40 ปี

3. มีคุณสมบัติดังที่ระบุไว้ในระเบียบการรับสมัครข้าราชการพลเรือน

¹ เรื่องเดียวกัน.

² อังคณา เหมินทร์, "โรงเรียนพยาบาลสาธารณสุข", อนุสรณ์ 60 ปี โรงเรียนพยาบาลคุณครุภักและอนามัย ของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินี, ไม่ระบุหน้า.

4. ผู้ที่หน่วยราชการต่าง ๆ ส่งมา หรือผู้ซึ่งเคยรับราชการมาแล้ว อย่างน้อย 1 ปี มีสิทธิได้รับการพิจารณาก่อน

ระยะเวลาเรียนของหลักสูตรนี้ มีกำหนด 2 ปี ในปี พ.ศ.2505 ได้ปรับปรุงใหม่ ลดเวลาเรียนเหลือ 1 ปี ผู้สำเร็จจะได้รับอนุญัตติบัตรจากมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ และทาง ก.พ.ได้วางกฎเทียบวิทยฐานะเมื่อเข้ารับราชการ ให้เป็นข้าราชการพลเรือนสามัญชั้นตรี อีกฉบับหนึ่ง อัตราเงินเดือน 150 บาท¹

ส่วนทางโรงเรียนครูพยาบาลและผดุงครรภ์ กองการพยาบาล กระทรวงสาธารณสุขนั้น ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาไว้ คล้ายกับคุณสมบัติของผู้จะเข้าศึกษาวิชาพยาบาลสาธารณสุข² คือ

1. รับผู้ที่เคยปฏิบัติงานมาแล้ว อย่างน้อย 1 ปี
2. ได้ขึ้นทะเบียนรับใบอนุญาตเป็นครูประกอบโรคศิลป์ สาขากการพยาบาล และผดุงครรภ์
3. มีคุณสมบัติตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2497

4. ได้เข้าเป็นสมาชิกของสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย

หลักสูตรครูพยาบาลมีกำหนดระยะเวลาในการศึกษา 1 ปี เมื่อเรียนสำเร็จแล้วได้รับประกาศนียบัตรของโรงเรียน และ ก.พ.ได้วางกฎเทียบวิทยฐานะให้เป็นข้าราชการพลเรือนชั้นตรี³

จากการพิจารณาคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษาวิชาพยาบาลในระดับสูงหลังจากจบการพยาบาลพื้นฐาน ของโรงเรียนพยาบาลสาธารณสุข และโรงเรียนครูพยาบาล จะเห็นได้ว่า คุณสมบัติที่เกณฑ์ทั้งสองสถาบันกำหนด ได้แก่ การมีประสบการณ์ในการทำงานมาแล้ว อย่างน้อย 1 ปี และมีคุณสมบัติตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน

¹ เรื่องเดียวกัน, ไม่ระบุหน้า.

² เจียมมรด ทองประเสริฐ, " การศึกษาขั้นสูงต่อไปของพยาบาล", อนุสรณ์ 60 ปี โรงเรียนพยาบาลฯ ของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินี, ไม่ระบุหน้า.

³ เรื่องเดียวกัน, ไม่ระบุหน้า.

สำหรับวิชาที่คง เรียนของโรงเรียนพยาบาลสาธารณสุข มี 18 วิชา¹ ได้แก่

ชื่อวิชา	จำนวนชั่วโมง
1. ไมโครไบโอโลยี	48
2. ปาราสิตวิทยา	48
3. อาหารวิทยา	60
4. สงเคราะห์แม่และเด็ก	60
5. การพยาบาลสาธารณสุข	120
6. สุขวิทยาส่วนบุคคลและชุมชน	36
7. การสุขาภิบาล	36
8. หลักการสอนและการศึกษา (ไม่รวมชั่วโมงที่นักเรียนฝึกสอน)	48
9. สถิติพยากรณ์ชีพ	36
10. สังคมวิทยา	48
11. จิตวิทยา	72
12. การอำนวยการพยาบาลสาธารณสุข	36
13. การบริหารงานสาธารณสุข	36
14. สุขศึกษา	48
15. อนามัยโรงเรียน	36
16. ภาษาอังกฤษ	190
17. วัฒนธรรม	8
18. สังคมสงเคราะห์เกี่ยวกับการพยาบาลสาธารณสุข	36

ทางก้านวิธีการสอนในหลักสูตรพยาบาลสาธารณสุข แบ่งเป็นการสอนทางภาค

ทฤษฎีและภาคปฏิบัติ คือ

ภาคทฤษฎี²

1. สอนโดยให้ปรากฏตา

¹ อังคณา เหมินทร์, "โรงเรียนพยาบาลสาธารณสุข", อนุสรณ์ 60 ปี โรงเรียนพยาบาลนครินทร์และอนามัย ของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินี, ไม่ระบุหน้า.

² เรื่องเดียวกัน, ไม่ระบุหน้า.

2. ประชุมกลุ่มวิพากษ์วิจารณ์ โดยเฉพาะเดือนสุดท้ายในเทอม 3 ของปีที่ 2 หลังจากให้นักศึกษาลดจากฝึกภาคปฏิบัติ จะเน้นหนักการประชุมบริการวิจารณ์มาก ทางโรงเรียน จะเชิญผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ มาประชุมรวมด้วย

3. การสาธิตและให้นักศึกษาฝึกหัดทำในห้องเรียน
ภาคปฏิบัติ¹

ให้นักศึกษาออกไปปฏิบัติงานจริง ๆ ในท้องถิ่น ทั้งในพระนครและต่างจังหวัด รวมชั่วโมงที่ใช้ในการฝึกภาคปฏิบัติทั้งสิ้น 1,092 ชั่วโมง

ส่วนวิชาที่ต้องเรียนในหลักสูตรครุพยาบาลและบุคลากร กองการพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข ในปี พ.ศ. 2498 มีดังนี้²

1. ประวัติการพยาบาล
2. บัญชีวิชาชีพพยาบาล (เรียนไม่มากและไม่มีการสอบ)
3. การบริหารโรงเรียนพยาบาล
4. การบริหารบริการพยาบาล
5. หลักและระเบียบวิธีสอน
6. จิตวิทยาทั่วไป
7. จิตวิทยาการศึกษา
8. หลักการบริหารทั่วไป
9. สุขภาพจิต
10. สังคมวิทยา
11. กายวิภาคศาสตร์และสรีรวิทยา
12. จุลินทรีย์วิทยา
13. อาหารวิทยา
14. อนามัยส่วนบุคคลและชุมชน
15. หลักการศึกษาทั่วไป (เรียนไม่มากและไม่มีการสอบ)
16. ภาษาอังกฤษ

¹ เรื่องเดียวกัน, ไม่ระบุหน้า.

² วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ กระทรวงสาธารณสุข, Post Graduate School

วิธีการสอนในโรงเรียนพยาบาล^{1,2}

1. การบรรยายในชั้นเรียน
2. ศึกษานอกสถานที่ ทางด้านการสอนและการบริหาร ที่โรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โรงพยาบาลมิชชั่น และโรงพยาบาลวชิระ
3. ประชุมกลุ่ม เกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ หลังจากปฏิบัติงาน และฝึกงานนอกสถานที่
4. ทำรายงานส่ง เกี่ยวกับการจัดหอผู้ป่วยและฝึกหัดเกี่ยวกับการบริหารหอผู้ป่วย
5. ค้นคว้า แสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากตำรา
6. ฝึกสอน โดยทำบันทึกการสอน และฝึกสอนในชั้นเรียน 1 ครั้ง ในคลินิก

1 ครั้ง

จากการพิจารณาวิชาที่เรียนของทั้งสองหลักสูตร พบว่ามีวิชาที่เรียนคล้ายกัน 8 วิชา คือ หลักและระเบียบวิธีสอน จิตวิทยาทั่วไป สังคมวิทยา จุลินทรีย์วิทยา อาหารวิทยา อนามัยส่วนบุคคลและชุมชน หลักการศึกษาทั่วไป และภาษาอังกฤษ นอกนั้นเป็นวิชาเฉพาะสาขา คือ ทางโรงเรียนพยาบาล จะมีวิชาที่เน้นทางด้านการบริหารงาน ส่วนทางโรงเรียนพยาบาล-สาธารณสุข จะเน้นวิชาเกี่ยวกับการสาธารณสุขมาก

ลักษณะเด่นของหลักสูตรและการสอนยุคใหม่

1. หลักสูตรพยาบาลระดับพื้นฐาน มีลักษณะแตกต่างกันเป็น 3 ประเภท คือ
  - 1.1 ระดับประกาศนียบัตรพยาบาลตติยครุภคและอนามัย ทุกโรงเรียนจะรับนักเรียนจบชั้นมัธยมปีที่ 6 และมีระยะเวลาเรียน 4 ปี ยกเว้นโรงเรียนพยาบาลมิชชั่น เรียน 3 ปี 6 เดือน
  - 1.2 ระดับอนุปริญญาพยาบาลตติยครุภคและอนามัย รับนักเรียนจบชั้นมัธยมปีที่ 8 และระยะเวลาเรียน 3 ปี 6 เดือน
  - 1.3 ระดับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) รับนักเรียนจบชั้นมัธยมปีที่ 8 และระยะเวลาเรียน 4 ปี 6 เดือน

¹ เรื่องเดียวกัน, ไม่ระบุหน้า.

² สัมภาษณ์ อารีรัตน์ พิพิธกุล และอุบล ธรรมานวงศ์, วันที่ 9 - 10 เมษายน

2. หลักสูตรหลังจบการพยาบาลพื้นฐาน รับผิดชอบพยาบาล และมีประสบการณ์การทำงานมาแล้ว 1 ปี ระยะเวลาเรียน 1 ปี

3. วิชาที่เรียนในหลักสูตร

3.1 หลักสูตรพยาบาลระดับพื้นฐาน

3.1.1 วิชาที่เหมือนกัน ได้แก่ วิชาที่อยู่ในหมวดพื้นฐานวิชาชีพ และวิชาชีพ วิชาที่เรียนจะใกล้เคียงกันมากในทุกสถาบัน และทั้ง 3 ระดับ

3.1.2 วิชาที่เรียนต่างกัน ได้แก่ วิชาที่อยู่ในหมวดพื้นฐานทั่วไป และวิชาในหมวดนี้ พบว่าหลักสูตรระดับปริญญาจะเรียนมากกว่า วิชาที่แตกต่างก็น้อยๆ เห็นได้ชัด ก็คือ โรงเรียนพยาบาลฯ มิชชั่น ใ้จัดวิชาศาสนาเข้าไปไว้ในหลักสูตร และโรงเรียนพยาบาลฯ ทหารอากาศได้เพิ่มวิชาการพยาบาลทหาร เข้าไว้ในหลักสูตรด้วย

3.2 หลักสูตรหลังจบการพยาบาลพื้นฐาน

3.2.1 วิชาที่เหมือนกัน ได้แก่ วิชาที่อยู่ในหมวดพื้นฐานทั่วไป และพื้นฐานวิชาชีพ วิชาที่จัดอยู่ในหมวดนี้จะเรียนคล้าย ๆ กันทั้ง 2 หลักสูตร

3.2.2 วิชาที่เรียนแตกต่าง ได้แก่ วิชาเฉพาะสาขา ทางสาธารณสุขจะเรียนเกี่ยวกับการสาธารณสุขมาก ทางคานครพยาบาลจะเรียนทางคานการสอน และการบริหารงานมาก

4. วิธีการสอน

4.1 หลักสูตรพยาบาลระดับพื้นฐาน

4.1.1 วิธีการสอนที่เหมือนกัน จากการพิจารณาวิธีการสอนของโรงเรียนพยาบาลฯ หลักสูตรการพยาบาลระดับพื้นฐานแล้ว พบว่า วิธีการสอนทางภาคทฤษฎี หรือในชั้นเรียน ไม่แตกต่างกัน คงมี 3 วิธี คือ บรรยาย สาธิต และทดลอง ไม่ว่าจะ เป็นระดับประกาศนียบัตร อนุปริญญา หรือปริญญา ก็ตาม

4.1.2 วิธีการสอนที่แตกต่างกัน คือ วิธีการสอนภาคปฏิบัติของนักเรียนพยาบาลทั้ง 3 ระดับ โดยพบว่า วิธีการสอนของหลักสูตรระดับปริญญาจะมีมากกว่า โดยจะมีวิธีการแสดงบทบาทสมมุติ ประชุมกลุ่มอภิปราย ฝึกสอน วางแผนการพยาบาลประจำวัน และการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

4.2 หลักสูตรหลังจบการพยาบาลระดับพื้นฐาน

4.2.1 วิธีการสอนที่เหมือนกัน คือ การบรรยายในชั้นเรียน การสาธิต

การอภิปรายกลุ่ม ฐาน และฝึกงานนอกสถานที่

4.2.2 วิธีการสอนที่แตกต่างกัน คือ ในเรื่องของการฝึกปฏิบัติ ทางโรงเรียนศรียาพยาบาล จะฝึกสอน ฝึกงานด้านการบริหาร ส่วนโรงเรียนสาธารณสุข จะออกหน่วยไปปฏิบัติงานในชุมชนจริง ทั้งในพระนครและต่างจังหวัด

สรุปและวิเคราะห์

การศึกษาพยาบาลในยุคฟื้นฟูนี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มาก มีสถานศึกษาในระดับปริญญา 7 แห่ง และหลังระดับปริญญา 2 แห่ง รวมเป็น 9 แห่งด้วยกัน นอกจากนี้ยังมีการจัดระดับการศึกษาถึงระดับปริญญา ซึ่งนับว่าเป็นก้าวสำคัญของวิชาชีพพยาบาล การฟื้นฟูจึงกล่าวได้ว่ารับอิทธิพลจาก

1. การขาดแคลนพยาบาล
2. แนวคิดจากต่างประเทศ
3. ความต้องการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ

พัฒนาการของการศึกษาพยาบาลในยุคฟื้นฟู มีดังต่อไปนี้ คือ

พ.ศ.ที่ จัดตั้ง	สถานศึกษา	วัตถุประสงค์	การจัดการสอน	คุณสมบัติของผู้เข้า ศึกษา
2489	โรงเรียนพยาบาล โรงพยาบาลหญิง	เพิ่มจำนวนพยาบาลให้เพียงพอแก่จำนวนโรงพยาบาลในสังกัดกรมการแพทย์ที่จะใหม่ทุกจังหวัดตามนโยบายกระทรวงสาธารณสุข	ประกาศนียบัตรพยาบาลตติยครุภ และอนามัย เรียน 3 ปี 2 ภาค (เพิ่มเป็น 4 ปี เมื่อ พ.ศ.2498)	รับนักเรียนหญิงจบชั้นมัธยมปีที่ 6

พ.ศ.ที่ จัดตั้ง	สถานศึกษา	วัตถุประสงค์	การจัดการสอน	คุณสมบัติของผู้เข้า ศึกษา
2490	โรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาลมิชชั่น	เพื่อต้องการช่วย- เหลือประชาชน ตามความศรัทธาใน คริสตศาสนา	ประกาศนียบัตร พยาบาลและอนามัย เรียน 3 ปี เพิ่ม เป็น 3 ปี ครึ่ง เมื่อ พ.ศ.2501	รับนักเรียนหญิงจบ ชั้นมัธยมปีที่ 6
2492	โรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาลพุทธ- ชินราช	เพิ่มจำนวนพยา- บาลให้เพียงพอกับ โรงพยาบาลของ กรมการแพทย์ทาง ภาคเหนือ	ประกาศนียบัตร พยาบาลผดุงครรภ์ และอนามัย เรียน 3 ปี 2 ภาค (เพิ่มเป็น 4 ปี เมื่อ พ.ศ. 2498)	รับนักเรียนหญิงจบ ชั้นมัธยมปีที่ 6
2497	โรงเรียนพยาบาลฯ วชิรพยาบาล	แก้ปัญหาการขาด- แคลนพยาบาลใน หน่วยงานสังกัด เทศบาล (กรุง- เทพมหานคร)	ประกาศนียบัตร พยาบาลผดุงครรภ์ และอนามัย เรียน 4 ปี	รับนักเรียนหญิงจบ ชั้นมัธยมปีที่ 6
2498	โรงเรียนพยาบาลฯ โรงพยาบาลนคร- ราชสีมา	เพิ่มจำนวนพยา- บาลให้เพียงพอกับ โรงพยาบาลของ กรมการแพทย์ทาง ภาคตะวันออกเฉียง เหนือ	ประกาศนียบัตร พยาบาลผดุงครรภ์ และอนามัย เรียน 4 ปี	รับนักเรียนหญิงจบ ชั้นมัธยมปีที่ 6

พ.ศ. ที่ จัดตั้ง	สถานศึกษา	วัตถุประสงค์	การจัดการสอน	คุณสมบัติของผู้เข้า ศึกษา
2499	โรงเรียนพยาบาล ศิริราช	ยกระดับมาตรฐาน วิชาชีพและแก้ปัญหา การขาดแคลนครู พยาบาล	ปริญญาวิทยาศาสตร บัณฑิต(พยาบาล) เรียน 4 ปี ประกาศนียบัตร ดุจ ครุภเรียน 6 เดือน	รับนักเรียนหญิงจบ ชั้นมัธยมปีที่ 8
2501	โรงเรียนพยาบาล ทหารอากาศ	แก้ปัญหาการขาด แคลนพยาบาลใน กองทัพอากาศ	ประกาศนียบัตร พยาบาลดุจครุภ และอนามัย ระยะ เวลาเรียน 4 ปี	รับนักเรียนหญิงจบ ชั้นมัธยมปีที่ 6
2504	โรงเรียนพยาบาล คณะแพทยศาสตร์ เชียงใหม่	ยกระดับมาตรฐาน วิชาชีพและเพิ่ม จำนวนพยาบาลให้ เพียงพอกับความ ต้องการของประเทศ	อนุปริญญาพยาบาล ดุจครุภและอนา- มัย เวลาเรียน 4 ปี	รับนักเรียนหญิงจบ ชั้นมัธยมปีที่ 8
2496	โรงเรียนพยาบาล สาธารณสุข	เตรียมพยาบาล สาธารณสุขให้ พร้อมที่จะรับงาน ด้านสาธารณสุข	ประกาศนียบัตร พยาบาลสาธารณสุข เรียน 2 ปี (ปรับเป็น 1 ปี พ.ศ. 2501)	รับพยาบาลที่มีประ- สพการณ์การทำงาน อย่างน้อย 1 ปี
2498	โรงเรียนครูพยา- บาลกระทรวง สาธารณสุข	เพื่อเตรียมครู พยาบาลทำหน้าที่ ด้านการสอนและ การบริหาร	ประกาศนียบัตร ครูพยาบาล เรียน 1 ปี	รับพยาบาลที่มีประ- สพการณ์การทำงาน 1 ปี

จากการพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาพยาบาล ที่จัดตั้งขึ้นในยุคนี้ ได้แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนพยาบาลส่วนใหญ่ที่จัดตั้งขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อจะแก้ไขปัญหาการขาดแคลนพยาบาลเป็นสำคัญ การขาดแคลนพยาบาลในยุคนี้ มิใช่จะขาดแคลนเฉพาะในหน่วยงานที่มีอยู่เท่านั้น แต่ยังไม่มียุบาลที่จะบรรจุเข้าในโรงพยาบาลที่จะสร้างขึ้นใหม่อีกด้วย โรงเรียนพยาบาลทั้ง 3 แห่ง ที่มีอยู่เดิมนี้ ก็ไม่สามารถจะผลิตพยาบาลให้มากพอกับความต้องการของหน่วยงานต่าง ๆ ได้ จึงจำเป็นต้องที่หน่วยงานทั้งหลาย จะต้องพยายามแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง การจัดตั้งสถานศึกษาพยาบาลในยุคนี้ จึง เป็นการจัดตั้งขึ้นเพื่อมุ่งที่จะผลิตพยาบาลให้มีบรรจุเจ้าพนักงานในหน่วยงานต่าง ๆ ในชายความรับผิดชอบของคนอื่น ดังจะเห็นได้ว่า โรงเรียนพยาบาลฯ ในสังกัดกรมการแพทย์ กลุ่มผลิตพยาบาลให้โรงพยาบาลที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงสาธารณสุข โรงเรียนพยาบาลฯ วิทยาลัยพยาบาลกลุ่มผลิตพยาบาล เพื่อหน่วยงานในสังกัดของเทศบาล (กรุงเทพมหานคร) โรงเรียนพยาบาลทหารอากาศ กลุ่มผลิตพยาบาลเพื่อหน่วยงานในกองทัพอากาศ เป็นต้น

สำหรับหลักสูตรของโรงเรียนพยาบาลระดับพื้นฐานในยุคนี้ มีความใกล้เคียงกันมาก โรงเรียนพยาบาลในระดับพื้นฐานระดับประกาศนียบัตร จะรับนักเรียนที่จบชั้นมัธยมปีที่ 6 และเรียน 4 ปี เท่ากัน (เฉพาะโรงเรียนพยาบาลฯ มิชชั่นเท่านั้น ที่ยังเรียน 3 ปี 6 เดือน จนกระทั่งหมดยุคนี้ไป) การที่โรงเรียนพยาบาลได้ปรับปรุงคุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา และระยะเวลาเรียนมาตรงกับเช่นนี้ ย่อมเป็นเครื่องบ่งชี้ประการแรกที่จะแสดงให้เห็นถึงความมีมาตรฐานเดียวกัน เพราะโรงเรียนที่ก่อตั้งใหม่ได้ใช้หลักสูตรที่ผ่านการยอมรับแล้วเป็นเกณฑ์

ทางด้านวิชาที่เรียน มีความใกล้เคียงกันมากในหลักสูตรทุกประเภท วิชาที่เรียนซึ่งคล้ายกัน คือ วิชาในหมวดวิชาชีพ วิชาที่ยังเรียนแตกต่างกันอยู่ คือ วิชาในหมวดพื้นฐานทั่วไป และพื้นฐานวิชาชีพ วิชาทั้งสองหมวดนี้จะแตกต่างกัน ถึงแม้จะเป็นหลักสูตรระดับเดียวกันก็ตาม และจะแตกต่างกันมากขึ้นในหลักสูตรระดับประกาศนียบัตร และอนุปริญญา เมื่อเทียบกับหลักสูตรปริญญาตรีทางการพยาบาล เนื่องจากหลักสูตรปริญญาตรี เรียนวิชาพื้นฐานมากและลึกซึ้งกว่า

ในยุคพื้นฐานนี้ เป็นการฟื้นฟูการจักการศึกษาพยาบาลขึ้นใหม่อีกครั้งหลังจากที่หยุดชะงักอยู่กับที่มาหลายปี เนื่องจากภาวะสงครามซึ่งทำให้เศรษฐกิจตกต่ำ และขาดการติดต่อกับต่างประเทศ การฟื้นฟูนี้ ได้ฟื้นฟูตั้งแต่การวางแผนเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนพยาบาล โดยเพิ่มโรงเรียนพยาบาลให้มากขึ้น มีการปรับปรุงหลักสูตร และยกระดับการศึกษาพยาบาลให้สูงถึงขั้นปริญญาตรี นับว่าเป็นก้าวสำคัญแห่งการฟื้นฟูและการก้าวไปสู่ยุคแผนพัฒนา